

Informace o archivních materiálech k tématice poválečné československé sociální demokracie, uložených v Archivu Ministerstva vnitra

Vladimíra Vaníčková a kol.¹

Materiály komplexní povahy

Fond A 6/3, A6/4 Organizační a vnitřní správa FMV: tento archivní fond obsahuje rozkazy ministrů vnitra a národní bezpečnosti (dále jen TRMNB a RMV) a tajné rozkazy ministrů vnitra (dále TRMV), které se promítly do tzv. agenturně-operativní činnosti jednotlivých správ ministerstva, jež byla vedena mj. také proti tzv. pravico-vým sociálním demokratům.

TRMV č. 191/1953, čl. 206: Zvláštní kartotéka „U“ – nedostatky.²

TRMV č. 230/1954, čl. 240: Evidence „U“ – úprava.

TRMV č. 192/1955: O nedostacích v agenturně-operativní činnosti (zrušeno dle RMV č. 13/1962).

TRMV č. 20/1956: agenturně-operativní rozpracování čs. emigrace.³

RMV č. 1/1959: Rozpracování, pozorování a evidování „bývalých lidí“ (zrušeno RMV č. 10/1964).

RMV č. 58/1959: Činnost utečenců v zahraničí – další úkoly v boji proti nim (zrušeno dle RMV č. 22/1964, viz též TRMV č. 20/1956).

RMV č. 10/1964: Evidování nepřátelských osob (zrušeno dle RMV č. 22/1968).

RMV č. 44/1970: Evidování a rozpracování nepřátelských osob (zrušeno dle NMV ČSSR č. 21/1978).

Fond č. 310 – Sekretariát Velitelství Státní bezpečnosti: materiály sekretariátu Velitelství StB a později Hlavní správy StB z období let 1946–53. Nacházejí se zde mj. záznamy o šetření a ustanovkách na osoby, protokolární výpovědi, poznatky o zahraničních rozvědkách, agenturní a souhrnné zprávy k různým prováděným akcím, apod.
sign. 310-71-8 Zprávy k činnosti sociální demokracie (poznatky z let 1947–48)

¹ Zpracovali: Světlana Ptáčnicková (AMV Brno-Kanice), Miroslav Urbánek (AMV Praha) a Vladimíra Vaníčková (archiv operativních a vyšetřovacích spisů Praha).

² Zvláštní kartotéka „U“ měla být přesným celostátním přehledem o osobách, které uprchly do zahraničí, byly zadrženy při pokusu o útěk nebo se vrátily z emigrace. Ministerstvo vnitra zřídilo zvláštní kartotéku „U“ v roce 1950.

³ Přílohou k rozkazu je „Orientační zpráva o podvratné činnosti zrádné čs. emigrace proti Československu“, zpracovaná ke dni 31. 1. 1956. Její součástí je také třicetistránkový strojpisný seznam osob, které emigrovaly a zapojily se do činnosti politických stran v zahraničí a do činnosti Rady svobodného Československa. Jsou v ní rovněž uvedena jména sociálních demokratů.

- Zprávy z ústředního sekretariátu sociálnědemokratické strany (1947), stanoviska vedení strany k aktuálním otázkám (1947), denní zprávy o jednání se sociálními demokraty (27. 1. – 4. 2. 1948), usnesení předsednictva ze dne 22. 2. 1948 v otázce demise ministrů.
- sign. 310-71-7** *Sociálnědemokratická strana – dílčí poznatky*
Bohumil Laušman (1948), dr. Jirásek (1948).
- sign. 310-71-6** *Sociálnědemokratická strana (1945–46)*
Seznam členů strany působících v branné a bezpečnostní komisi parlamentu (1946), opis deníku prof. Dr. Zdeňka Pešky z let 1945–46, Blažej Vilím – generální tajemník čs. sociální demokracie.
- sign. 310-99-7** *Přehled o činnosti bývalých sociálních demokratů* (zpráva z roku 1951)⁴

Fond A 2/1 – Sekretariát ministra vnitra (I. díl):⁵

- inv. j. 125** *21. schůze kolegia (1953)*
Zpráva o činnosti Hlavní správy StB na úseku boje se sociálními demokraty: informuje o počtu osobních a skupinových svazků, vedených na krajských správách StB k bývalým funkcionářům sociální demokracie, o počtu agentů a informátorů v dané problematice, o počtu zatčených osob. Zmiňuje se o skupině Dr. Zdenky Fenclové, realizované v Bratislavě v roce 1952, a o skupině na Ostravsku, která měla provádět sabotáže. Shrnuje nedostatky v práci na tomto úseku a navrhuje jejich řešení (zkvalitnění agentury, důkladné evidenční podchycení sociálnědemokratických funkcionářů, sledování objektů, v nichž měla sociální demokracie klíčové pozice apod.).
- inv. j. 956** *Prověření všech soudních případů bývalých sociálních demokratů odsouzených po roce 1948 (1956)*
Pouze opis usnesení politbyra ÚV KSČ z 5. 4. 1956, v němž se

4 Fond 310 je uložen v pražském oddělení AMV. Z hlediska zpracovávaného tématu se dílčí materiály nacházejí i v dalších fondech AMV Praha, zejména fondu II. správy (v současné době inventarizován) a X. správy (např. i. j. 506: K činnosti vedení emigrantské čs. sociální demokracie proti ČSSR, 1986; i. j. 590: Informace k P. Janýrovi, 1984; i. j. 572, 583, 747, 1213: materiály k Socialistické internacionále, 1982, 1984–87). Zajímavý se jeví být rovněž f. 305 (Ústředna StB), např.: 305–202–3 (svodky z výsledků, sepsaných v l. 1949–50 s bývalými funkcionáři a zaměstnanci ústředního sekretariátu sociální demokracie); 305–715–1 až 5 (svodky, týkající se průběhu vyšetřování JUDr. V. Erbana, 1950); 305–848–8 až 10 (zpráva o činnosti sociální demokracie k XXI. řádnému sjezdu v Brně, 1947, manifest společného slavnostního shromáždění sociální demokracie a KSČ z 27.6.1948, seznamy ústředních a krajských komisí sociálnědemokratické mládeže ad.); 305–849–1 až 9 (seznamy členů a funkcionářů sociální demokracie v Praze, ustanovky, návrhy na zpravodajské pohovory, zprávy o nepřátelské činnosti); 305–849–10 (podsvazek objektového svazku 454 Mládež, bývalí pravcoví sociální demokraté, KS MV Praha, 1958–61); 305–850–1 až 4 (rozpracování bývalých funkcionářů sociální demokracie, 1955–63; seznamy funkcionářů, poznatky ze šetření bývalých funkcionářů z r. 1962; zpráva z brněnského sjezdu sociální demokracie v r. 1947); 305–850–5 až 8 (rozpracování příbuzných a styků pravicových sociálních demokratů, uprchlíků v letech 1955–63; zpráva o odbojové činnosti skupiny sociálních demokratů v podzemním hnutí Výstava ad.).

5 Fondy A 2/1, A 2/2, A 7 a A 9 jsou uloženy v Archivu Ministerstva vnitra v Brně-Kanicích. – Dílčí materiály se nacházejí rovněž ve fondech A 13 (inv. j. 152, Žádost V. Erbana, 1969; obdobně ve fondu A 2/3, inv. j. 2348) a A 27 (inv. j. 101).

ministru vnitra R. Barákovi ukládá soustředit spisy všech soudních případů, vedených proti sociálním demokratům, prověřit je, vypracovat o tom příslušnou zprávu a předložit ji komisi ÚV KSČ.

inv. j. 1083

Zpráva o spojení Labour Party a čs. sociálnědemokratické emigrace s britskou výzvědnou službou (1957)

Informace pro politbyro ÚV KSČ, v níž se tvrdí, že britská rozvědka používá prostřednictvím Labour Party čs. sociálnědemokratickou emigraci k typování bývalých sociálních demokratů, cestujících do zahraničí, které by bylo možno získat ke spolupráci. Jako příklad je podrobně popsán případ spolupracovníka II. správy, získávaného ke spolupráci s britskou rozvědkou přes Blažeje Vilíma.

Fond A 2/2 – Sekretariát MV (2. díl):

inv. j. 973

Zpráva o výsledku přešetření odsouzených z řad bývalých členů protistátních skupin sociálnědemokratické strany (1965)

Zpráva Generální prokuratury, adresovaná předsednictvu ÚV KSČ. Obsah spisu je prakticky totožný s archivním materiálem z fondu A 8, inv. j. 1332 (viz dále).

Fond A 7 – Sekretariát náměstka ministra vnitra J. Klímy:

inv. j. 585

Předběžná informace o zasedání ÚV sociálnědemokratické strany (1968)

Podrobný záznam o schůzi konané dne 21. 6. 1968 včetně informace o činnosti a situaci v krajích, vyjmenování členové ustanovených komisí.

Fond A 9 – Sekretariát I. náměstka ministra vnitra J. Záruby:

inv. j. 132

Nepřátelská činnost pravicových sociálních demokratů v Západočeském kraji (1962)

Materiál budí dojem jakési učebnice, popř. nějakého typu studentské práce. Nejprve se věnuje „oportunismu a pravicovým sociálním demokratům“ obecně, pak popisuje dějiny sociální demokracie na Plzeňsku. Podrobně pojednává o „zrádné činnosti“ plzeňské sociální demokracie po brněnském sjezdu v roce 1947 (objevují se zde citace z výslechových protokolů osob, odsouzených např. ve skupině Josef Jirout a spol.).⁶ Autor zmiňuje i další skupiny, realizované v pozdějších letech, např. v roce 1957 (Josef Kvarda, Jaroslav Čmolík, Josef Macháček, Bohumil Liška) nebo v roce 1959 (František Řehák).

⁶ V. t. fond A 8, inv. j. 1191 a vyšetřovací spisy Plzeň (viz dále).

Osoby, které jsou „rozpracovávány“ v nejnovější době, uvádí autor pouze iniciálami.

Vyšetřovací spisy

Procesy vedené totalitní mocí proti tzv. ilegální sociální demokracii či pravicové sociální demokracii se odehrávaly ve dvou etapách v letech 1948–55. Následující komentovaný přehled z fondů vyšetřovacích spisů bývalé centrální Správy vyšetřování StB a krajských útvarů tohoto druhu si v žádném případě nečiní nárok na úplnost – archiválie v nich soustředěné jsou totiž přístupné tematicky jen velmi omezeně, základním vyhledávacím principem StB bylo totiž vyhledávání na jméno – nicméně představuje ucelený výběr nejvýznamnějších typů jednotlivých kauz. Lze v nich sledovat jak „předrealizační“ (tedy před zatčením dotyčných osob) fázi činnosti StB, tak celý výslechový mechanismus až k vypracování obžaloby, jsou v nich obsaženy i konečné rozsudky a v některých případech i odvolání či rehabilitace. Na tyto fondy navazují zejména materiály Inspekce MV (viz dále). Pro úplnost lze dodat, že část procesů, vedených StB proti sociálním demokratům na Slovensku, se nachází v péči Ústavu národnej pamäti v Bratislavě.⁷

Fond vyšetřovacích spisů – centrála (MV)

V-1163 MV *kauza Görner Vladimír a spol.*

Akce StB, nazvaná Centrum, zaměřená proti ilegálnímu krajskému vedení tzv. bývalých sociálních demokratů v Praze, na jehož organizaci a vedení se podílel V. Görner. V rámci akce StB byl v roce 1954 V. Görner se svými spolupracovníky (např. Václav Koubek, předseda sociální demokracie na Praze 4, Zdeněk Kreidl, člen krajského výboru sociální demokracie, JUDr. Ladislav Pičman, člen ústředního a krajského výboru, náměstek pražského primátora, Vlastimil Kalach, bývalý osobní tajemník V. Majera, JUDr. František Tetický, bývalý předseda Národního soudu v Praze) zatčen. V procesu (jedná se o jeden z nejvýznamnějších procesů vedených proti bývalé sociální demokracii) probíhajícím v říjnu 1954 u Nejvyššího soudu v Praze bylo odsouzeno pro trestné činy velezrady a vyzvědačství celkově 16 osob (3 osoby na doživotí, další tresty se pohybovaly v rozmezí 6–25 let odnětí svobody).

V-6401 MV *kauza Harlas František a spol.*

V listopadu 1949 – červnu 1950 bylo orgány krajské správy StB

⁷ Jedná se zejména o procesy Bechyně a spol. (V-266 Bratislava), Glesk Jan a spol. (V-941 Banská Bystrica), Gris Mikuláš a spol. (V-986 Košice), Havriluk František a spol. (V-1128 Bratislava), Vidra Emil a spol. (V-1355 Bratislava), Mrázek Josef a spol. (V-f-S 425/17 Bratislava).

Praha tzv. realizováno (zadrženo) 17 osob (převážně z řad bývalé sociální demokracie), podle obžaloby členů ilegální skupiny, zabývající se převážně vyzvědačstvím. Tato skupina (Československá nezávislá sociální demokracie) měla být založena tzv. pravicovými sociálními demokraty z iniciativy Vojtěcha Beneše (od 1949 v emigraci), Vojtěcha Dundry, Alexandra Rady a Zdeňka Peška za spolupráce dalších osob (např. František Halas, Jiří Kubelík, Josef Jeřábek, Pavel Hasterlík). Rozsudky Státního soudu v Praze ze srpna a z října 1950 bylo 16 osob odsouzeno pro velezradu, vyzvědačství, neoprávněné opuštění republiky, ohrožení obrany republiky či sdružování proti státu k trestům odnětí svobody v rozmezí 2–23 let.

V-2307 MV *kauza Kytlica František a spol.*

„Mnohé nepřátelské živly z řad pravicových sociálních demokratů se nemohly smířit se sloučením sociální demokracie s KSČ...“ (začátek obžaloby, 30. 7. 1954). F. Kytlica v letech 1948–53 vydával a šířil neperiodické časopisy *Umlčený hlas lidu* a *Umlčená tribuna lidu* (rozsudkem Krajského soudu v Uherském Hradišti z 24. 5. 1955 byl odsouzen k 10 letům odnětí svobody; František Navrátil, který mu pomáhal, na 7 let).

V-3866 MV *kauza Skokan František a spol.*

Vyšetřovací spis na skupinu, složenou zejména z důstojníků ČSA, navazující na kauzu Harlas František a spol. (viz): přes tuto skupinu měly být mj. předávány zprávy sociálním demokratům v exilu. Tzv. realizace tohoto případu proběhla na návrh Krajského velitelství StB Praha v říjnu a listopadu 1949. Rozsudkem Státního soudu v Praze z 8. 7. 1950, potvrzeném rozsudkem Nejvyššího soudu z 28. 7. 1950, byly jednotlivé osoby odsouzeny pro trestné činy velezrady, vyzvědačství, nedovoleného ozbrojování a nedbalého uchování státního tajemství k následujícím trestům: pplk. František Skokan k trestu smrti, plk. JUDr. Rudolf Hojtaš na 25 let, mjr. Josef Fiala, pplk. Ferdinand Moravec, škpt. Zdeněk Rohlena, pplk. Jaroslav Tomčík, MUDr. Ladislav Hartman a Anna Kořínková k trestům odnětí svobody na 10–18 let. Soudní řízení bylo v roce 1965 obnoveno.

V-2413 MV *kauza Šádek Josef a spol.*

V procesu s tzv. pražskou ilegální skupinou pravicových sociálních demokratů byly souzeny rovněž bývalé stranické špičky (JUDr. J. Šádek byl tajemníkem B. Laušmana, respektive přednostou jeho ministerského kabinetu, JUDr. Pavel Tomek, bývalý přednosta odboru Ministerstva průmyslu, JUDr. Josef Tykač, bývalý tajemník národohospodářské komise sociální demokracie, JUDr. Jan Vyskočil, bývalý vedoucí tajemník této komise, JUDr. Josef Kovařovic,

člen průmyslové komise). Obvinění byli odsouzeni Nejvyšším soudem v Praze pro trestné činy velezrady, případně vyzvědačství, k trestům odnětí svobody v trvání 14–22 let (rozsudek 7. 4. 1955; propuštění na základě amnestie v roce 1965).

Fond vyšetřovacích spisů – Plzeň (Karlovy Vary)

V-89 Plzeň *kauza Hájek Josef a spol.*

V roce 1948 zatkli příslušníci oblastní úřadovny v Plzni skupinu 6 osob, převážně bývalých členů sociální demokracie, která se zabývala výrobou a rozšiřováním protistátních letáků. Rozsudkem Státního soudu v Praze ze září 1949 byli její členové odsouzeni k trestům v rozmezí 5–8,5 let odnětí svobody.

V-1310 Plzeň *kauza Hatina František a spol.*

V srpnu a září 1954 byly orgány Krajské správy StB v Plzni zatčeny tři osoby, členové tzv. ilegální sociální demokracie (František Palán, bývalý krajský tajemník sociální demokracie, František Hatina a Jaroslav Průcha, bývalí redaktoři sociálnědemokratického tisku v Plzni), kteří byli rozsudkem Státního soudu v Plzni z prosince 1954 odsouzeni pro trestný čin velezrady k trestům odnětí svobody v rozmezí 5–12 let.

V-1666 Plzeň (KV) *kauza Houf Jaroslav a spol.*

V prosinci 1953 byli orgány Krajské správy StB v Karlových Varech zatčeni bratři Jaroslav a František Houfovi, bývalí členové sociální demokracie, a zejm. pro sdružování a pobuřování proti republice byli Krajským soudem v Karlových Varech odsouzeni k trestům odnětí svobody v trvání 1 a 4,5 roku.

V-1345, 1390, 1315 a 1314 Plzeň *kauza Jirout Josef a spol.*

Členové ilegální plzeňské sociálnědemokratické skupiny (Josef Jirout, Václav Šrámek, Josef Šneider, Jaroslav Šneberger, František Macháček a další; celkem 13 osob, z toho 9 okresních či krajských funkcionářů bývalé sociální demokracie), jejíž založení na jaře 1948 bylo iniciováno Vojtěchem Benešem a která byla ve spojení jak s dalšími skupinami (např. karlovarskou, viz kauza Kluzák Václav a spol.), tak s pražským centrem a se sociálnědemokratickou emigrací, byli zatýkáni postupně od května do července 1954 příslušníky Krajské správy StB Plzeň. Následně byli odsouzeni, převážně pro trestný čin velezrady, Krajským soudem v Plzni k trestům odnětí svobody v rozmezí 5–20 let.

V-776 Plzeň (KV) *kauza Kluzák Václav a spol.*

Ilegální krajský výbor sociální demokracie v Karlových Varech vznikl na základě iniciativy Vojtěcha Beneše na jaře 1948 (Václav

Kluzák, Karel Čepelák, Josef Samek, Antonín Henžlík; vedoucí okresního výboru v Chebu Drahomíra Vozková) a byl ve spojení se sociálnědemokratickou skupinou v Plzni (viz kauza Jirout Josef a spol.) a v Liberci (Antonín Urban). Tři členové vedení (Kluzák, Čepelák, Vozková) byli zatčeni v červenci – říjnu 1954 a odsouzeni pro velezradu respektive vyzvědačství k trestu odnětí svobody v době trvání 11–17 let. Další karlovarští sociální demokraté byli souzeni v procesu Samek Josef a spol. (viz).

V-1184 Plzeň (KV) kauza Samek Josef a spol.

Ilegální výbor sociální demokracie v Karlových Varech byl založen na jaře 1948 a jeho členové (Josef Samek, Josef Vrba, Josef Kajer a další) byli zatčeni v dubnu – září 1954 orgány Krajské správy StB v Karlových Varech. Rozsudkem Krajského soudu v Karlových Varech bylo 8 osob odsouzeno pro velezradu a sdružování proti republice k trestům odnětí svobody v rozsahu 6–14 let.

V-243 Plzeň kauza Procák František a spol.

Skupina bývalých aktivních funkcionářů sociální demokracie (František Procák, František Josef Kebule a Miroslav Kratochvíl) a jejich spolupracovníků, organizující v letech 1948–49 zejména ilegální přechody hranic. Hlavní organizátor skupiny F. Procák byl odsouzen na doživotí, další členové k trestům odnětí svobody v rozmezí 8 měsíců – 12 let.

Fond vyšetřovacích spisů – Ústí nad Labem

V-22 Ústí kauza Novák Adolf a spol.

V roce 1950 byla Krajským velitelstvím v Ústí nad Labem realizovaná akce s krycím názvem Křída proti tzv. ilegální sociální demokracii v okrese Děčín. Organizátor hlavní ilegální skupiny v Děčíně (vznikla na jaře 1948) Adolf Novák byl v lednu 1951 odsouzen pro trestné činy velezrady a vyzvědačství k trestu odnětí svobody v trvání 17 let, dalších 12 osob (Karel Poklop, Karel Bureš a další), převážně sociálních demokratů, pro vyzvědačství, pomoc k velezradě a neoznámení trestného činu k trestům odnětí svobody v rozmezí 6 měsíců – 12 let.

V-336 Ústí (Liberec) kauza Špaček Čestmír a spol.

V únoru 1954 byli pro trestný čin sdružování proti republice odsouzeni na 18 a 22 měsíců Čestmír Špaček a Elfrída Geigerová, bývalí krajszí funkcionáři sociální demokracie na Liberecku (ilegální organizace, rozšiřování letáků atp).

V-891 a V-929 Ústí kauza Vohradský František a spol.

V letech 1948–49 byla vybudována organizační struktura ilegální

sociální demokracie na Ústecku, a to ve spolupráci se skupinou karlovarskou (viz kauza Josef Samek a spol.). Jádrem této skupiny (10 členů, např. František Vohradský, Josef Krňák, Ladislav Tycler, Josef Ondráček, Stanislav Tichý) bylo tzv. realizováno ústeckou StB v letech 1953–54; někteří byli od roku 1953 rovněž zapojeni do činnosti ilegální skupiny Legie svobody – DAAK. Tresty odnětí svobody pro velezradu, případně neoznámení trestného činu, se pohybovaly v rozmezí 2–17 let.

Fond vyšetřovacích spisů – Ostrava

V-767 a V-1311 Ostrava *kauza Pavlán Jaroslav a spol.*

35členná tzv. ilegální skupina byla realizována orgány StB zejména na Ostravsku v roce 1954 v akci nazvané Cvrček. Jednalo se o jednu z organizací KDS, založených údajně podle instrukcí Bohumila Laušmana a Vojtěcha Beneše a řídicích se směrnicemi a programem Nezávislé československé sociální demokracie; hlavním organizátorem na Ostravsku byl Jaroslav Pavlán, bývalý krajský tajemník sociální demokracie v Ostravě, jejími členy např. Karel Votava, dlouholetý redaktor sociálnědemokratického tisku, Antonín Juřica, bývalý okresní tajemník sociální demokracie v Ostravě, František Švrček, bývalý okresní tajemník sociální demokracie v Novém Jičíně, František Malucha, bývalý okresní tajemník sociální demokracie v Opavě a další. Kromě Jaroslava Mikudy, funkcionáře ČSL, byli všichni zatčení členy či funkcionáři sociální demokracie. Krajským soudem v Ostravě byli v letech 1954–55 odsouzeni (převážně pro vlastizradu, vyzvědačství, rozvracení republiky, pobuřování, sdružování proti republice a neoznámení trestného činu) k trestům odnětí svobody v rozmezí 15 měsíců – 23 let. Souvislost s kauzou Rett Ladislav a spol. (viz).

V-762 Ostrava *kauza Rett Ladislav a spol.*

Podle obžaloby, vznesené v roce 1954, se jednalo skupinu sociálních demokratů (Ladislav Rett, Otakar Kučera, Josef Pospěch) navazující na tzv. důvěrnickou síť ostravské organizace KDS (viz kauza Pavlán Jaroslav a spol.). Tresty odnětí svobody pro trestný čin velezrady se pohybovaly v rozmezí 8–11 let.

Fond vyšetřovacích spisů – Brno

V-954 Brno *kauza Kristek František a spol.*

Brněnští sociální demokraté (F. Kristek, Oskar Friedl, František Doubek a Jaroslav Vrbický) byli obviněni ze „*spolčení k provádění nepřátelské činnosti v úmyslu rozvrátit lidovědemokratické zřízení*“

ČSR, obnovit kapitalistický řád a bývalou sociálnědemokratickou stranu“ a v roce 1955 Krajským soudem v Brně odsouzeni – převážně pro trestné činy velezrady a sdružování proti státu – k trestům odnětí svobody v rozmezí 3–10 let.

V-917 Brno *kauza Pieta Antonín a spol.*

Skupina sociálních demokratů (A. Pieta, František Maurer, Josef Stehlík, Benedikt Slavík, Lubomír Senz, Jan Jakubec, Arnošt Unčovský, Jaroslav Žemlička, Jan Tyleček a František Bělehrádek) byla za organizování „*buněk pravicových sociálních demokratů*“ (zejména na Boskovicku, Blanensku a Svitavsku) odsouzena 29. 12. 1954 Krajským soudem v Brně (převážně pro velezradu) k trestům odnětí svobody od 13 měsíců do 14 let.

Fond ZV (zvláštní vyšetřovací):⁸

ZV-127 MV *kauza Bohumil Laušman⁹*

Tato jednotka zahrnuje celkově 4 kartony archivního materiálu (dokumenty z let 1942–43, 1945–63, 1965, 1968, 1970, 1973), týkající se akcí StB nazvaných Katastrofa (vztahuje se přímo k B. Laušmanovi) a Hansa.¹⁰

- Agenturní zprávy a další materiály vztahující se k osobě B. Laušmana, k jeho rodině, stranickým kolegům (např. zpráva ze schůze funkcionářů ČSSD Pražského kraje, konané 8. 1. 1947, agenturní zpráva ze 7. 11. 1947 o jednání vedení sociální demokracie), spolupracovníkům a známým z let 1947–53, 1957. Rozkaz ke stálému sledování vydán 16. 12. 1948 (v té době působil v Bratislavě jako zástupce ředitele podniku Energetika) v souvislosti s upozorněním o chystaném útěku za hranice.
- Zpráva o převozu (únosu) B. Laušmana z Rakouska do Česko-

8 Fond Z, respektive zvláštní fond vyšetřovacích spisů (fond ZV), vznikl na jaře 1952 a podle směrnice A-oper-II-1 z roku 1957 měl mj. soustřeďovat „materiály celostátního významu“. Podrobněji viz FROLÍK, Jan: *Zvláštní fond (fond Z) operativního archivu Státní bezpečnosti*, in *Sborník Archivu Ministerstva vnitra*, č. 2, 2004, s. 235–243.

9 Kromě v přehledu uvedených spisů (např. osobní svazek na B. Laušmana v H-fondu, sign. H-781, viz dále) se k B. Laušmanovi vztahují rovněž dílčí materiály (z let 1955–57), uložené v AMV Kanice. Jedná se zejm. o inv. j. 894 a 958 z fondu A 2/1: Nástin žaloby proti B. Laušmanovi pro trestný čin velezrady a vyzvědačství, předkládaný Ministerstvem vnitra, informace pro ministra z roku 1957 o dosavadním průběhu případu, zpráva Správy vyšetřování MV (týká se např. Laušmanových hladovek), zpráva o zdravotním stavu, písemnosti politbyra ÚV KSČ z let 1955–57 včetně podrobného shrnutí geneze celého případu od roku 1953, záznam o rozmluvě ministra vnitra s B. Laušmanem, informace o rozhovorech s agentem na cele, vlastnoruční Laušmanova žádost o prozkoumání jeho případu. – O zájmu nejvyšších stranických a státních představitelů o „kauzu Laušman“ svědčí rovněž popis 6minutové rozmluvy B. Laušmana s čs. velvyslancem v Paříži ze 17. listopadu 1953. Tento záznam se nachází ve složce „Zprávy pro prezidenta“ (fond A 2/1, inv. j. 543).

10 Akci Hansa zde prezentuje skupinový spis státněbezpečnostního vyšetřování (kauza Kapek Miroslav a spol.): nezdařený pokus o emigraci Laušmanových příbuzných a známých (zadržení 31. 12. 1949) – manželka Julie, dcera Věra, starší dcera Olga Nechanská s manželem a další. Obsahuje protokoly z výslechů, rozsudek Státní prokuratury v Praze (22. 8. 1950) a Státního soudu v Praze (27. 9. 1950; tresty v rozmezí 1–25 let), písemností vztahující se k amnestii (1965) a rehabilitačním řízením (1968, 1973).

slovenska Státní bezpečností v noci z 24. na 25. 12. 1953, podaná účastníkem akce, a lékařská zpráva o jeho zdravotním stavu z 26. 12. 1953.

- Protokoly z výslechů B. Laušmana, vedené Správou vyšetřování MV: 5. 1. 1954–10. 11. 1955, 16. 3. 1956.
- Hlasový záznam projevu B. Laušmana ze 13. května 1954 (3 magnetofonové pásky).
- Agenturní zprávy z doby vazby a věznění, vypovídající jak o Laušmanových postojích a názorech, tak o jeho fyzickém a psychickém stavu, 1953–54, 1960–61.
- Agenturní zprávy a další poznatky týkající se Laušmanova „návratu“ a jeho vyjádření k němu (např. hlášení krajských správ StB o reakci obyvatelstva, přepisy relací z vysílání Svobodné Evropy z května 1954, tisk – *Rudé právo*, *Wiener Zeitung*), 1954–55.
- Spisy ze sekretariátu ministra vnitra a jeho náměstka z let 1954 až 1963, obsahující mj. průběžné zprávy o stavu vyšetřování a o Laušmanově pobytu ve vězení, vyhodnocení agenturních zpráv za léta 1960–61, zamítavé vyjádření I. a III. správy k Laušmanově žádosti o podmíněčné propuštění z 24. 7. 1961.
- Žaloba vypracovaná Správou vyšetřování MV (28. 12. 1955), rozsudek Krajského soudu v Praze (17 let, velezrada a vyzvědačství, 2. 9. 1957), po odvolání potvrzení rozsudku Nejvyšším soudem (1. 11. 1957), zamítnutí návrhu na rehabilitaci Krajským soudem Praha (20. 11. 1970).
- Dokumenty z let 1956–57, kdy byl B. Laušman na přímý rozkaz ministra vnitra R. Baráka propuštěn 26. 12. 1956 z vazební věznice a internován v objektu s krycím názvem Lesy (Myštec, kraj Hradec Králové), kde byli drženi i další prominentní vězni režimu, a od 9. 2. 1957 až do soudního procesu v bývalé hraběcí lovecké chatě v katastru obce Řásná (u Třeště).
- Originály písemností z let 1945–48, zabavených B. Laušmanovi StB, např.: osvědčení z 17. 5. 1945, že B. Laušman (ministr průmyslu), je členem vlády (dvojjazyčný text, česky a rusky), osvědčení podepsané V. Noskem o zvolení B. Laušmana poslancem prozatímního Národního shromáždění 14. 10. 1945, jmenování B. Laušmana náměstkem předsedy vlády z 25. 2. 1948, podepsané E. Benešem a K. Gottwaldem, zdravotice z ustavující schůze nového klubu poslanců ČSSD z 11. 6. 1948, podepsaná mj. Z. Fierlingerem, J. Dolanským, L. Jankovcovou.
- Zabavená korespondence Laušmanova sekretariátu, 1946.
- Rukopisné záznamy, dopisy a poznámky B. Laušmana z let 1950,

1952–53, 1956–57 a 1960 (např. „*K poměrům v hlavním průmyslovém bazénu ČSR – Ostravsko*“ z roku 1953, teze „*K únoru 1948*“ a „*Ke sjednocení KSČ a ČSD*“ z října 1956, dopisy ministru vnitra R. Barákovi z 8. 9. 1956 a 4. 2. 1956, dopisy manželce z r. 1957 a 1960).

- Opisy nebo fotokopie korespondence, vztahující se mj. k působení B. Laušmana v londýnské vládě (1942–43).
- Fotodokumentace vztahující se k politické činnosti B. Laušmana (např. ze sjezdu ČSSD v roce 1947, návštěva politického kurzu ČSSD, pořádaného pro členky strany v roce 1947) a k jeho rodině, fotografie účastníků pohřbu B. Laušmana 13. 5. 1963, doplněné agenturní zprávou z pohřbu.

Fond A 8 – Inspekce MV ČSSR:¹¹

- inv. j. 230** *Stížnost odsouzeného Karla Křepelky (1956)*
Informace o podání stížnosti a o určení pracovníků, kteří ji budou šetřit. Podrobnější šetření v 60. letech viz A 8, inv. j. 1336.
- inv. j. 237** *kauza Štěpán Šindler (1956)*
Informace o prošetřování jeho případu Správou vyšetřování MV, ve skupině sociálních demokratů Miloslav Šimák.
- inv. j. 503** *kauza Emil Mastný a Josef Štros (1957)*
V roce 1954 byli odsouzeni Krajským soudem v Ústí nad Labem pro členství v tzv. ilegální skupině pravicových sociálních demokratů, vedené bývalým předsedou ONV Teplice a bývalým členem ÚV sociálnědemokratické strany Karlem Primasem (dalším odsouzeným byl Václav Frank).
- inv. j. 586** *kauza Jan Žáček (1957)*
J. Žáček byl v roce 1954 odsouzen Krajským soudem v Ostravě za protistátní činnost v tzv. ilegální skupině pravicových sociálních demokratů. Příklad byl přešetřován již v roce 1956 Správou vyšetřování MV.
- inv. j. 1184** *kauza Karel Primas a spol. (1964–1965)*
Ke skupině K. Primase viz A 8, inv. j. 503. Primas byl obviněn rovněž z toho, že napomáhal zapojování členů do organizace „Legie svobody – DAAK“.

¹¹ Spisy Inspekce ministra vnitra, uložené v AMV v Brně-Kanicích, obsahují zejména přešetření stížností osob, odsouzených většinou v letech 1954–55 v rámci procesů s bývalými funkcionáři sociální demokracie. Některé případy byly prošetřovány Správou vyšetřování MV již v roce 1956, největší počet stížností však obdržela Generální prokuratura v letech 1964–66. Materiály z tohoto fondu mají úzkou návaznost na vyšetřovací spisy (viz výše), často obsahují i kopie z nich. K celkovému prošetřování stížností viz zejména fond A 8, inventární jednotky 1330, 1331 a 1332.

- inv. j. 1186** *kauza František Kytlica a spol. [(1954) 1964–65]*
F. Kytlica byl v roce 1955 odsouzen Krajským soudem v Uherském Hradišti spolu s Františkem Navrátilem za to, že psal ilegální letáky (*Umlčený hlas lidu a Umlčená tribuna lidu*).
- inv. j. 1187** *kauza Matěj Wellan (1964–65)*
M. Wellan byl v roce 1955 odsouzen Krajským soudem v Brně za to, že navázal styk se zahraničními politickými činiteli, přijímal od nich pokyny a předával „nepřátelsky zaměřené“ informace.
- inv. j. 1188** *kauza Antonín Pieta a spol. (1963–65)*
Přešetření případu 10 „pravicových sociálních demokratů“, kteří byli odsouzeni Krajským soudem v Brně dne 29. 12. 1954 (jednalo se o osoby: Antonín Pieta, František Mauer, Josef Stehlík, Benedikt Slavík, Lubomír Senz, Jan Jakubec, Arnošt Unčovský, Jaroslav Žemlička, Jan Tyleček, František Bělehrádek). V letech 1948–53 měli jako členové protistátní organizace na Brněnsku usilovat o zvrát zřízení.
- inv. j. 1190** *kauza František Kristek a spol. (1964–65)*
V roce 1955 byl F. Kristek spolu s Oskarem Friedlem, Františkem Doubkem a Jaroslavem Vrbickým odsouzen Krajským soudem v Brně za to, že v letech 1948–54 navázal ilegální spojení a přál si zvrát zřízení.
- inv. j. 1191** *kauza Josef Jirout a spol. (1964–65)*
J. Jirout byl spolu s Josefem Šneidrem, Janem Horou, Richardem Weinfurterem, Karlem Gabrielem, Vítězslavem Gabrielem, Josefem Šmolíkem a Jaroslavem Šnebergerem odsouzen v roce 1954 Krajským soudem v Plzni za to, že od roku 1948 dostávali instrukce k protistátní činnosti, zejména od Vojty Beneše, a udržovali spojení s představiteli sociálnědemokratické emigrace v Londýně.
- inv. j. 1193** *kauza Ladislav Skaunic (1964)*
L. Skaunic byl v roce 1955 odsouzen Krajským soudem v Brně za neoznámení trestného činu. Souvisí s případy Křepelka (A 8, inv. j. 1336) a Čoupek (A 8, inv. j. 1417).
- inv. j. 1194** *kauza Lubor Holub a spol. (1964–65)*
JUDr. L. Holub byl spolu s Vilémem Podešvou, Emilem Hillerem, Boženou Dymákovou a Aloisíí Mokrou odsouzen v roce 1955 Krajským soudem v Brně za to, že v letech 1948–54 v rámci ilegální organizace sociální demokracie organizoval spolu s úředníky Investiční banky v Brně peněžitý fond, z něhož byli podporováni rodinní příslušníci po zatčených osobách.
- inv. j. 1195** *kauza František Vohradský a spol. (1964–65)*
F. Vohradský byl spolu s Václavem Kohoutkem, Josefem Ondráč-

- kem, Stanislavem Tichým, Karlem Hübschem, Ladislavem Schönfeldem, Janem Dvořákem, Josefem Škvárou a Karlem Fukou odsouzen v roce 1954 Krajským soudem v Ústí nad Labem za to, že se jako pravicoví sociální demokraté stali členy ilegální organizace „Legie svobody – DAAK“ a usilovali o zvrát lidovědemokratického zřízení.
inv. j. 1196 *kauza Petr Škurek (1964–65)*
P. Škurek byl v roce 1955 odsouzen Krajským soudem v Brně za to, že byl získán jako důvěrník pro ilegální krajskou organizaci pravicových sociálních demokratů v Brně.
- inv. j. 1204** *kauza Miloslav Šimák a spol. (1964–65)*
M. Šimák byl spolu s Václavem Osvaldem, Štěpánem Šindlerem, Marií Válkovou a Karlem Hrubým odsouzen v roce 1955 Nejvyšším soudem (vojenským kolegiem) za to, že od roku 1948 (příp. 1949) ve spojení s ilegálním ústředním vedením pravicových sociálních demokratů chtěli zničit zřízení a organizovali i vyzvědačskou činnost.
- inv. j. 1242** *kauza Jindřich Žižka a spol. (1957–66)*
J. Žižka byl spolu s Rudolfem Helebrandem, Věrou Liskovou, Josefem Kostkubou, Františkem Kaimlem, Antonínem Hončíkem, Karlem Marešem, Pravoslavem Vebrem, Karlem Výborným, Miloslavem Váchou, Jaroslavem Stehlíkem, Václavem Šimerdou, Antonínem Turtenwaldem, Františkem Matějovským a Marií Pikartovou odsouzen v roce 1954 Krajským soudem v Praze za to, že dle pokynů bývalého ministra V. Majera založili v Kladně a přilehlých okresech ilegální organizaci.
- inv. j. 1246** *kauza JUDr. Jan Žáček a spol. (1963–65)*
J. Žáček byl spolu s Karlem Navrátilem, Ladislavem Eliášem, Karlem Beránkem, Janem Škrancem, Oldřichem Jarošem, Vlastou Pospěchovou, Bedřichem Pustějovským, Rudolfem Vavrečkou, Františkem Chmurou, Josefem Kubánkem, Karlem Jirouškem, Antonínem Krůtou a Oldřichem Krůtou odsouzen v roce 1954 Krajským soudem v Ostravě za to, že dle pokynů B. Laušmana, V. Beneše a směrnic programu „*Nezávislé československé sociální demokracie*“ vytvářeli v Ostravském kraji od roku 1948 ilegální organizaci a rozvraceli hospodářství.
- inv. j. 1250** *kauza JUDr. Oldřich Jermář a spol. [(1955) 1964–65 (1968)]*
O. Jermář byl spolu s Františkem Žídkem a Miroslavem Dvořákem odsouzen v roce 1955 Krajským soudem v Ostravě za to, že se v roce 1953 s Josefem Janáčkem a dalšími dohodli na protistátní činnosti a předem si rozdělili funkce ve VŽKG v Ostravě-Vítkovicích. M. Dvořák rovněž vytvořil ilegální výbor rotariánů.

- inv. j. 1251** *kauza Ladislav Tycler (1964–65)*
L. Tycler byl v roce 1955 odsouzen Krajským soudem v Ústí nad Labem za to, že byl od roku 1948 zapojen do ilegální organizace pravicových sociálních demokratů (souvisí s A 8, inv. j. 1195).
- inv. j. 1270** *kauza František Hatina a spol. [(1954–56) 1965]*
F. Hatina byl spolu s Františkem Palánem odsouzen v roce 1954 Krajským soudem v Plzni za to, že se podíleli na protistátní činnosti pravicových sociálních demokratů v Plzni, vedených Václavem Šrámkem.
- inv. j. 1329** *Dokumentace z vyhledávání trestné činnosti skupin sociální demokracie v Brně (1948–63)*
Materiál obsahuje mj.: odposlechy z akce Ministři z roku 1953, opis programu ilegální sociálnědemokratické strany, kopie protokolu Mirosłavy Macholdové z 9. 2. 1954, výpisy z operativního svazku akce Belgie (týká se ilegality sociálnědemokratické mládeže v Brně).
- inv. j. 1330** *Dokumentace ke zprávě o vyšetřování skupin sociální demokracie v Brně (1963–65)*
Materiál obsahuje zejména vyjádření příslušníků k akci Obnovovatelé (týkala se sociální demokracie a byla zpracovávána na KS MV Brno v letech 1953–54). Důležitá je zvláště zpráva inspekce z roku 1965, která shrnuje genezi celého případu tzv. pravicové sociální demokracie v Brně: nejprve zatčení Františka Mauera, na základě jeho výpovědi Antonína Piety a skupin Čoupek a spol., Křepelka a spol. a dalších (celkem asi 54 osob). Případem se zabývala Správa vyšetřování MV již v roce 1956, navrhla zmírnění trestů – to však nebylo realizováno.
- inv. j. 1331** *Protokoly z roku 1956, které byly vyhotovovány v souvislosti s prošetřováním činnosti tzv. pravicové sociální demokracie v Praze-Ružyni (1955–56)*
Jedná se o protokoly o výpovědi odsouzených pravicových sociálních demokratů (brněnské skupiny) a svědků z přešetřování Správou vyšetřování MV z roku 1956.
- inv. j. 1332** *Materiály šetřených případů bývalých pravicových sociálních demokratů 1964–66 (+ priora)*
Přešetření případů různých skupin odsouzených sociálních demokratů. Inspekce konstatuje, že v letech 1953–54 byl zatčen větší počet bývalých funkcionářů sociální demokracie ve všech krajích s výjimkou Olomouckého. Jednalo se o více než 70 případů s více než 250 osobami. V letech 1962–64 obdržela Generální prokuratura 44 stížností (nejvíce z hlavní skupiny Görner a spol. a od brněnských skupin). Inspekce zjistila, že již v roce 1956 provedla Správa vyšetřování

MV prověření prakticky všech případů a došla k závěru, že bylo postupováno nesprávně a neobjektivně. Materiál byl předán ministru vnitra R. Barákovi, ale závěry nebyly realizovány. Inspekce popisuje výsledky revize v případech Vladimír Görner a spol., Jindřich Žižka a spol., Josef Šádek a spol., František Čoupek a spol., Karel Křepelka a spol., Lubor Holub a spol., František Kristek a spol., Petr Škurek, Ladislav Skaunic. Spis dále obsahuje přehled jednotlivých skupin, jejichž případy se budou přeshetřovat.

inv. j. 1334

kauza Jaroslav Klas a spol. [(1954) 1964–65]

J. Klas byl spolu s Aloisem Dvořákem, Bohdanem Kadlecem, Václavem Absolonem a Václavem Komendou v roce 1954 odsouzen Krajským soudem v Ústí nad Labem za to, že byli od roku 1949 členy protistátní organizace pravicových sociálních demokratů.

inv. j. 1336

kauza Karel Křepelka a spol. [(1954) 1964–65]

K. Křepelka byl spolu s Jarmilou Laubovou, Ladislavem Vacardou, Františkem Krčkem, Josefem Patákem, Edmundem Fischerem, Egonem Weinbergerem, Rudolfem Lukašítkem, Miroslavem Horákem, Karolinou Křepelkovou, Marií Tichou a Františkem Faltou odsouzen v roce 1955 Krajským soudem v Brně za to, že byli pomocníky JUDr. Bohuslava Ečera, který v letech 1949–54 prováděl protistátní činnost dle pokynů V. Majera a Vaňka.

inv. j. 1347

kauza Josef Vacek a spol. (1964–65)

J. Vacek, bývalý okresní tajemník sociálnědemokratické strany Plzeň-město, byl v roce 1955 odsouzen Krajským soudem v Plzni za to, že se v roce 1948 zapojil do ilegální činnosti a finančně podporoval tzv. nepřátelské živly.

inv. j. 1353

kauza Josef Samek a spol. [(1958) 1964–66]

J. Samek byl spolu s Františkem Zučkem, Antonínem Henžlíkem, Ctiborem Jarolímem, Rudolfem Záhorkou, Josefem Vrbou, Josefem Kajerem a Josefem Volfem odsouzen v roce 1955 Krajským soudem Karlovy Vary za to, že od jara 1948 podporovali z peněz, „zpronevěřených“ z majetku sociální demokracie před sloučením s KSČ, protistátní organizaci na Plzeňsku a organizovali nové krajské vedení sociální demokracie na Karlovarsku.

inv. j. 1400

kauza Antonín Urban a spol. [(1950–56) 1964–65]

A. Urban byl spolu s dalšími odsouzen v roce 1954 Krajským soudem v Liberci za to, že podle pokynů ilegálního vedení sociální demokracie v Praze vytvořili ilegální krajské vedení, navázali spojení s emigrací a dalšími protistátními skupinami, organizovali peněžní sbírky na zatčené a vyakčnené sociální demokraty, šířili zprávy zahraničního rozhlasu a chtěli přivodit zvrát zřízení v ČSR.

- inv. j. 1415** *kauza Jaroslav Pavlán a spol. (1963–66)*
J. Pavlán byl spolu s Karlem Votavou, Ondřejem Fidorem, Františkem Krejčím, Felixem Kučerou, Františkem Švrčkem, Evženem Volným, Zdeňkem Krůtou, Františkem Pajůrkem, Antonínem Juřicou, Františkem Kaplanem, Josefem Raškou, Františkem Šabršulou a Františkem Maluchou odsouzen v roce 1954 Krajským soudem v Ostravě za to, že prováděli protistátní činnost dle pokynů B. Laušmana a V. Beneše, zjišťovali skutečnosti tvořící předmět státního tajemství ke špionážním účelům a připravovali zvrát zřízení.
- inv. j. 1417** *kauza František Čoupek a spol. [(1948–49) 1963–65]*
F. Čoupek byl spolu s Janem Frodlem, Aloisem Smutkem, Františkem Helanem, Jaroslavem Runštukem, Bedřichem Lesným, Karlem Koukalem, Zdeňkem Kojeckým, Karlem Šindlerem, Vlastimilem Stetnerem a Václavem Šťastným odsouzen v roce 1955 Krajským soudem v Brně za to, že v letech 1948–54 založili organizaci tzv. pravicových sociálních demokratů a stali se členy krajského vedení, přičemž měli spojení s další skupinou, vedenou JUDr. Bohuslavem Ečerem.
- inv. j. 1419** *kauza Václav Kluzák a spol. [(1954–55) 1965–67]*
V. Kluzák byl spolu s Karlem Čepelákem a Drahomírou Vozkovou odsouzen v roce 1955 Krajským soudem v Karlových Varech za to, že byl Vojtou Benešem získán za člena ústředního vedení ilegální sociální demokracie, dále organizovali útoky do zahraničí a vyvíjeli další protistátní činnost.
- inv. j. 1428** *kauza Vladimír Görner a spol. [(1949) 1963–65]*
V. Görner byl spolu s Václavem Koubkem, Zdeňkem Kreidlem, Ladislavem Pičmanem, Františkem Tržickým, Františkem Hendlem, Zdeňkou Müllerovou, Karlem Müllerem, Vlastimilem Kalachem, Josefem Munzarem, Františkem Kubíkem, Bohumilem Stehlíkem, Františkem Hliněnským, Václavem Krycnarem, Josefem Šindelářem a Aloisem Hlaváčem odsouzen v roce 1954 Nejvyšším soudem za to, že vytvořili ilegální organizaci z bývalých členů sociální demokracie, kteří dle pokynů V. Majera, Haise a Plášila připravovali restauraci kapitalismu. – Velmi rozsáhlý spis, zaujímající celý karton, samotná zpráva o přešetření trestní věci má 104 strany.
- inv. j. 1432** *kauza František Kučera a spol. (1965–67)*
F. Kučera, bývalý okresní tajemník sociálnědemokratické strany v Rokycanech, byl v roce 1954 odsouzen Krajským soudem v Plzni za to, že v roce 1949 projednával s bývalým tajemníkem sociální demokracie v Plzni Václavem Šrámkem tzv. akční program obno-

vené sociálnědemokratické strany a založil důvěrnickou síť na Rokycansku.

inv. j. 1437

kauza JUDr. Josef Šádek a spol. [(1955) 1964–65]

J. Šádek byl spolu s Pavlem Tomkem, Josefem Tykačem, Janem Vyskočilem, Josefem Kovařovicem a Hugo Greinerem odsouzen v roce 1955 Nejvyšším soudem v Praze za to, že vypracovali zprávu o novém uspořádání politických a hospodářských poměrů v ČSR, a dále pro trestný čin vyzvědačství.

inv. j. 1682

kauza Vladimír Görner a spol. [(1949) 1963–69]

Souvisí s inv. j. 1428, řada materiálů je totožných (např. různé doklady a souhrnná zpráva; spis rovněž zaujímá celý 1 karton).

Materiály operativní a jiné¹²

Fond H¹³

H-176

Sociální demokraté – k činnosti Krajského výkonného výboru čs. sociálnědemokratické strany a jeho členů v Kladně.

Původně objektový svazek Krajské správy Ministerstva vnitra Praha (respektive OO MV Kladno), vedený od 19. 7. 1959 do 21. 10. 1965.

H-207

Sociální demokraté – k protistátní činnosti Vladimíra Görnera, bývalého poslance sociálnědemokratické strany.

Původně operativní svazek kontrarozvědného rozpracování, založený 8. 12. 1953 KS MV Praha a ukončený v roce 1954 po Görnerově odsouzení; materiály z let 1946–54.

H-257

Akce Vltava – k protistátní činnosti členů ilegální organizace, složené z bývalých členů čs. sociálnědemokratické strany (1945–51).

Původně objektový svazek, soustřeďující materiály StB Praha, Hradec Králové a Karlovy Vary k osobám zapojeným v hnutí tzv. pracíkových sociálních demokratů (akce Vltava, Milada a Olga).

H-271

Akce Profesor – k protistátní činnosti členů ilegální organizace Krajský výbor, složené z bývalých funkcionářů a členů sociálnědemokratické strany v Plzni (1954–56).

Původně skupinový svazek státněbezpečnostního sledování, zalo-

12 Následující operativní materiály nezahrnují (s výjimkou fondu H a delimitovaného materiálu I. správy) svazky osobního typu, ať už agenturní nebo kontrarozvědné povahy.

13 Tento archivní fond byl vytvořen počátkem 80. let za účelem postupného soustřeďování „historické operativy“, tedy věcných, objektových a osobních (agenturní i kontrarozvědné povahy) svazků, významných z hlediska činnosti operativních správ StB (nacházejí se v něm ovšem i spisy vyšetřovací), a v současné době je uložen v pražském oddělení AMV (Na Struze). Fond byl v zásadě „uzavřen“ se zánikem StB v roce 1990 (vyhnuly se mu tzv. Lorencovy skartace v prosinci 1989, které kupříkladu téměř naprosto vyplenily fondy objektových svazků, uložené v operativním archivu), poslední dílčí předávky do tohoto fondu, motivované snahou o zpřístupnění historicky cenných archiválií, se uskutečnily v r. 1997.

žený 28. 9. 1954 ke dvěma osobám – Ing. Josefu Šmolíkovi a Ing. Karlu Weberovi. Svazek byl postupně rozpracován na dalších 24 osob, 17 z nich bylo odsouzeno.

H-273 *Akce Úder – k protistátní činnosti členů ilegální organizace Krajský výbor, složené z bývalých funkcionářů a členů sociálnědemokratické strany v okrese Karlovy Vary (1954).*

Původně skupinový svazek státněbezpečnostního sledování, registrovaný 9. 10. 1954 KS MV Plzeň a vedený proti skupině osmi osob (kauzy Václav Kluzák a spol., Josef Samek a spol., Václav Žufníček a spol.).

H-336 *Akce Slovan – k protistátní činnosti členů ilegální organizace, složené z bývalých členů sociálnědemokratické strany (1954–56).*

Původně skupinový svazek státněbezpečnostního sledování (registrace 29. 9. 1954), vedený OO MV Tábor proti Čeňku Samcovi a Metoději Koláčkovi.

H-372 *Akce Pláteník – k protistátní činnosti členů ilegální organizace, složené z bývalých příslušníků SNB, finanční stráže, bývalých funkcionářů sociálnědemokratické strany a národněsocialistické strany, na Jindřichohradecku v letech 1949–51.*

Původně skupinový svazek státněbezpečnostního sledování (registrace 8. 11. 1951, ukončení svazku 15. 6. 1953), vedený KS MV České Budějovice proti skupině 20 osob. Obviněny mj. z napomáhání k ilegálním přechodům hranic a odsouzeny k trestům odnětí svobody v rozmezí 18 měsíců – 18 let.

H-467 *Akce Okupace – k činnosti Karla Bezděka, bývalého pravicového sociálního demokrata.*

Původně osobní svazek kontrarozvědného rozpracování, vedený V. správou MV (registrace 4. 6. 1958, ukončení 19. 5. 1960).

H-605 *Akce Průlom – k činnosti ilegální organizace Svobodná legie (Legie svobody) – DAAK, složené z bývalých členů a funkcionářů sociálnědemokratické strany. Působila v letech 1948–54 v Ústeckém kraji.*

Původně skupinový svazek státněbezpečnostního sledování (kauza František Vohradský a spol.), vedený KS MV Ústí nad Labem.

H-611 *Akce Frída – k činnosti členů ilegální organizace Krajský výbor, složené z členů a funkcionářů sociálnědemokratické strany, která působila na území ČSR v letech 1949–54.*

Původně skupinový svazek státněbezpečnostního sledování, vedený v letech 1954–55 KS MV Liberec. Proces byl veden proti 13 osobám, které byly odsouzeny k trestu odnětí svobody v rozmezí 7 let – doživotí (Josef Veverka a Frída Geigerová).

- H-672** *Akce Javor – k činnosti JUDr. Oldřicha Johna, člena čs. sociální demokracie.*
- Původně osobní operativní svazek, vedený III. správou MV v letech 1951–59 na O. Johna, bývalého předsedu NS, poslance a člena ÚV sociálnědemokratické strany, s cílem podchycení činnosti funkcionářů sociální demokracie na Prostějovsku.
- H-781** *Bohumil Laušman – osobní pozorovací svazek vedený na bývalého předsedu čs. sociálnědemokratické strany.*
- Byl zaveden 24. 2. 1953 studijním odborem I. správy (registrační číslo 38451) a mapuje „nepřátelskou činnost B. Laušmana v zahraničí“. Převažují agenturní zprávy z období 11. 6. 1952–3. 12. 1954.
- H-800** *Sociální demokracie*
- Původně objektový svazek vedený KS MV Brno – stručný nástin obsahu: a) historie sociálních demokratů Jihomoravského kraje (1947–53), b) dotazníky členů Zemského národního výboru Brno a členů místních národních výborů (1946), c) Místní organizace sociálních demokratů Halenkovice – členské listy (1947), d) Místní organizace sociálních demokratů Pohořelice – členské listy (1947), e) Místní organizace sociálních demokratů Oldřichovice – členské listy (1947), f) Místní organizace sociálních demokratů Louka – členské listy (1947), g) Místní organizace sociálních demokratů Napajedla – členské listy (1947).

Fondy krajských a okresních složek StB: materiály těchto fondů lze rozdělit do dvou skupin:

- a) Písemnosti, které sloužily zejména k vypracování databáze bývalých členů sociální demokracie; patří sem např. různé kandidátní listiny, seznamy členů, členské legitimace a další předválečné a těsně poválečné (patrně zabavené) materiály. K jednotlivým osobám pak byly zjišťovány detailnější poznatky.
- b) Sociální demokracie byla jednou z významných zájmových skupin, na něž StB zaměřovala svoji pozornost. Proto ji také pravidelně zahrnovala do plánů práce a informací o operativní situaci. Materiály, uvedené v soupisu (např. B 1/II, inv. j. 4; B 2/II, inv. j. 183; B 5/II, inv. j. 23), představují pouze zlomek písemností tohoto typu. Podrobným prostudováním těchto spisů, vypracovaných jednotlivými O-StB a S-StB, by bylo možno zjistit, ke kterým konkrétním osobám StB shromažďovala poznatky, popř. vedla svazky. I zde se potvrzuje, že sledování ze strany StB se odehrávalo již před rokem 1948 (např. spis B 6/5, inv. j. 33, na němž jsou Oblastní

úřadovnou StB Brno podrobně sledovány projevy na schůzích sociální demokracie v roce 1947).¹⁴

B 1 (KS SNB Praha), inv. j. 160 *Čs. sociálnědemokratická strana dělnická (1942–47)*

Různé písemnosti, např.: program akčního výboru Čs. sociálnědemokratické strany dělnické, zpráva ministra Majera ve státní radě 10. 1. 1945, články a projevy ministra Majera po osvobození (1945–47), rozhlasové zprávy emigrace z Londýna (1942), Memorandum o nové úpravě poměrů v zemědělské výrobě na území ČSR (z 15. 5. 1945), projev Z. Fierlingera na krajském sjezdu sociální demokracie v Kladně dne 11. 5. 1947.

B 1, inv. j. 203 *Sociální demokraté – Josef Med, vyvěšování letáků (1946)*

Šetření k vyvěšování letáků u firmy Zátka, hanobících J. Meda, zakládajícího člena závodní organizace sociální demokracie.

B 1 (OO MV Kolín), inv. j. 10 *Sociální demokraté na Kolínsku (1931–?)*

4

Přehledy členů sociální demokracie v Kolíně a v jednotlivých vesnicích na Kolínsku, protokoly ze schůzí výkonného výboru. Materiál vznikl patrně v souvislosti s přešetřováním případů sociálních demokratů (jsou v něm totiž zmínky např. o tom, co se s nějakou osobou stalo v roce 1956).

B 1 (OO MV Praha-západ), inv. j. 19 *Radotín – různé materiály*

10

Hlášení o vyvěšení plakátu „*Republika v nebezpečí*“ na vývěsní tabuli sociálnědemokratické strany dne 15. 9. 1947.

B 1 (OO MV Příbram), inv. j. 10 *Sociálnědemokratická strana: seznam členů*

(1954–62)

11

Seznamy bývalých členů, popř. poznatky k nim, svolání porady k bázi bývalých politických stran, informace o přípravách k vydávání emigrantského *Práva lidu*.

B 1 (OO MV Rakovník), inv. j. 45 *Československá sociální demokracie (1946–47)*

12

Různé materiály – vyhláška o rozvržení mandátů v obnoveném místním NV v Pochvalově, „*Za lepší zítřek republiky*“ (zveřejnění dlouhodobého hospodářského plánu čs. sociální demokracie), korespondence k volbě do závodní rady u firmy Vltavský.

B 1/II (S-StB Praha), inv. j. 3

¹⁴ Materiály těchto archivních fondů jsou uloženy v AMV v Brně-Kanicích.

Zpráva o státněbezpečnostní situaci v hlavním městě Praha za období 21. 8. 1968–30. 9. 1968

Obsahuje mj. bod „Nezákonná činnost členů nepovolených organizací a skupin: K 231, KAN, přípravných výborů sociálnědemokratické strany“.

B 1/II, inv. j. 4 *Vývoj operativní situace a výsledky agenturně-operativní práce složek StB KS SNB v hl. m. Praze v roce 1968 (1969)*

Obsahuje mj. stejný bod jako předchozí jednotka.

B 2 (KS SNB České Budějovice), inv. j. 41 *Sociálnědemokratická strana v kraji České Budějovice – seznam funkcionářů a členů (1951–62): Seznamy členů v jednotlivých obcích, poznatky k nim.*

B 2/II (S-StB České Budějovice), inv. j. 133 *Zpráva o činnosti S-StB za rok 1968 (1969)*

Obsahuje mj. bod „nezákonná činnost členů nedovolených organizací a skupin – přípravné výbory sociálnědemokratické strany“.

B 2/II, inv. j. 151 *Působení pravicových a antisocialistických sí (1969)*

Mj. informace o pokusu o obnovení sociální demokracie v roce 1968, situace v Českých Budějovicích, poznatky k jednotlivým osobám.

B 2/II, inv. j. 183 *Vyhodnocení operativní činnosti I. a II. odboru S-StB za rok 1973*

Mj. obsahuje bod „činnost pravicových sil Čs. strany lidové, sociálnědemokratické strany, národněsocialistické strany a ČSSS“.

B 2 (O-StB Prachatice), inv. j. 7 *Vývoj StB situace v okrese v letech 1968–69 (1970)*

6/II

Obsahuje mj. bod „činnost a operativní situace v pravicověoportunistických a protisocialistických seskupeních (K-231, KAN, sociální demokracie a lidovecké skupiny)“.

B 3 (O-StB Sokolov), inv. j. 12

9/II

Situace mezi představiteli bývalých kontrarevolučních organizací, reakčních politických stran a vytipovaných nepřátelských osob (1975)
Zpráva o situaci v sociální demokracii v ČSSR i v exilu po roce 1968 a o operativní činnosti StB v této bázi.

B 4 (KS SNB Ústí nad Labem), inv. j. 484

Sociálnědemokratická strana – přešetření krajských funkcionářů (1955): poznatky k jednotlivým osobám.

B 4 (OO MV Česká Lípa), inv. j. 23

1

Sociálnědemokratická strana (1931–62): seznamy členů a kandidátní listiny; poznatky k osobám včetně několika agenturních zpráv.

B 4 (OO MV Louny), inv. j. 8

7

Sociálnědemokratická strana – svazek spisů (1947–49)
Písemnosti okresního sekretariátu čs. sociální demokracie v Lounech včetně členských listů.

B 4, inv. j. 11

7 *Členské legitimace sociálnědemokratické strany (1947–48)*

B 4/II (S-StB Ústí nad Labem), inv. j. 54

Závěry z porad náčelníků odborů v roce 1975: mj. obsažena „Zpráva o výslednosti v problematice bývalých politických stran (národněsocialistické, LS, KDS a sociálnědemokratické) a stavu ochrany obrozených stran NF“.

B 4 (O-StB Liberec), inv. j. 11

5/II *Vyhodnocení státněbezpečnostní situace a výslednosti kontrarozvědné činnosti na O-StB za léta 1971–75: obsahuje mj. bod „Přehled osob žijících v okrese – bývalí členové sociálnědemokratické strany, agráři, amnestanti, nepřátelské osoby, členové K 231 a KAN, sionisté“.*

B 5 (OO MV Havlíčkův Brod), inv. j. 25

1 *Situační zpráva o bázi bývalé sociálnědemokratické strany v Havlíčkově Brodě [(1947–48) 1953–59]: zpráva o dějinách strany v Havlíčkově Brodě od jejího založení, prověření osob, fotokopie seznamů členů různých sociálnědemokratických komisí.*

B 5 (OO MV Chotěboř), inv. j. 1

1-1 *Československá sociálnědemokratická strana dělnická (1924–54): kandidátní listiny, seznamy členů strany.*

B 5 (OO MV Ledec nad Sázavou), inv. j. 1

1-2 *Čs. sociálnědemokratická strana dělnická, Republikánská strana zemědělského a malorolnického lidu – kandidátní listiny (1928–42): seznamy členů různých stran a spolků (kromě výše uvedených např. Selské jízdy nebo ČSNS).*

B 5/II (S-StB Hradec Králové), inv. j. 19 *Operativní situace ve Východočeském kraji (1968): mj. obsahuje bod „Situační zpráva po linii bývalé sociálnědemokratické strany“.*

B 5/II, inv. j. 23 *Zpráva o operativní situaci ve Východočeském kraji a výsledcích agenturně-operativní činnosti za rok 1968 (1969): mj. obsahuje bod „Činnost členů bývalé sociálnědemokratické strany“.*

B 5-2/II (Oblastní pobočka StB Hradec Králové), inv. j. 49 *Čs. sociální demokracie – místní organizace Nový Hradec Králové (1945–48): ustanovení organizace se seznamem funkcionářů, seznam delegátů na okresní konferenci, seznam živnostníků, řemeslníků a obchodníků v organizaci, různá korespondence.*

B 5-2/II, inv. j. 104 *Zpráva k IX. řádnému krajskému sjezdu čs. sociální demokracie kraje Královéhradeckého ve dnech 29.–30. března 1947 (1947)*

B 6/5 (Oblastní úřadovna StB Brno), inv. j. 33 *Československá strana sociálnědemo-*

kratická v Brně a okolí – zápisy ze schůzí (1947): jedná se o zprávy ze schůzí, zejména podrobné informace o přednesených projevech.

B 7/II (S-StB Ostrava), inv. j. 16 Příprava ustavujícího sjezdu čs. sociální demokracie – poznatky (1968): informace o schůzi v Praze, konané dne 7. 5. 1968, se zmínkami o ostravské sociální demokracii.

Delimitovaný materiál I. správy (rozvědky)¹⁵

Svazek (krycí název Demokrat, r. č. 12613/320) vedený v letech 1970–89 na Přemysla Janýra (* 1926) soustřeďuje ve čtyřech částech materiály (od r. 1968) čs. komunistické rozvědky nejen k osobě P. Janýra; objevují se zde jednak např. souhrnná vyhodnocení sociálnědemokratické emigrace, vyhodnocení poznatků o její činnosti ve Vídni (v 80. letech hlavně v souvislosti s činností Kulturního klubu Čechů a Slováků), informace o sjezdu čs. sociální demokracie ve Švýcarsku (r. 1973) atp., jednak se setkáváme s řadou jmen z domácí čs. opozice (zejm. v souvislosti s Chartou 77) i předních představitelů exilu (B. Laušman, B. Vilím, V. Bernard, O. Šik, Z. Mlynář, J. Hájek, P. Uhl, P. Kohout, I. Medek, J. Lederer ad.). Posledními dokumenty svazku jsou tzv. součinnostní plán mezi II. a I. správou StB (27. 2. 1989) a tzv. šifrovka o názorech a současné činnosti „nepřátelské emigrace v Rakousku“, zasláná z Vídně do Prahy 25. listopadu 1989.

Objektový svazek „Nepřátelské osoby z řad bývalých sociálních demokratů“ (registrační číslo 2231)¹⁶

Svazek je uložen v 11 archivních krabicích a je rozčleněn do celkem sedmi dílů. Krabice č. 1–8 obsahují materiály vzniklé převážně činností operativních správ Ministerstva vnitra. Jsou to jednak materiály zabavené bývalým funkcionářům a členům SDS (např. část korespondence B. Vilíma, bývalého generálního tajemníka strany), fotokopie materiálů exilové čs. sociálně demokratické strany získaných rozvědkou, záznamy z jednání Ústředního výkonného výboru SDS v Československu (např. léta 1947–48), jednak materiály vyhotovené příslušníky StB. Jedná se zejména o agenturní zprávy, souhrnná vyhodnocení akcí vedených proti sociálním demokratům, záznamy z výslechů bývalých funkcionářů strany (např. JUDr. V. Erban, JUDr. L. Tůma, aj.),

15 Delimitace dílčích materiálů z Úřadu pro zahraniční styky a informace probíhají na základě dohody z r. 2004. Dále popisovaný materiál je druhým svazkem, předaným ÚZSI našemu archivu v dubnu 2005.

16 Při evidenčním zpracování přírůstků archivního materiálu, předaného BIS do Archivu Ministerstva vnitra ČR v roce 2002, byl pracovníky odboru archivní a spisové služby Ministerstva vnitra České republiky (oddělení vyšetřovacích a operativních spisů) nalezen i tento historicky cenný objektový svazek, pojednávající zejména o poválečném vývoji čs. sociální demokracie. Svazek, založený dne 18. 10. 1954 (pod registračním číslem 112) na „nepřátelské osoby z řad pracíkové sociální demokracie“, byl veden operativními správami Ministerstva vnitra (II. a X.) a v současnosti představuje jedinečný komplexní materiál, vztahující se ke straně a k jejím členům či funkcionářům v letech (1940) 1946–84, a to jak v Československu, tak i v exilu. Materiál mapuje činnost čs. sociální demokracie a dokumentuje mimořádný zájem Státní bezpečnosti o tuto problematiku již od předúnorového období (zhruba od roku 1946). – Další dílčí materiály k tématu sociální demokracie se mohou nacházet v krajských fondech objektových svazků.

seznamy funkcionářů strany, funkcionářů komise mládeže SDS, poslanců a dalších činovníků sociálnědemokratické strany, atp. V materiálech je mj. popsán vývoj sociálnědemokratické strany, její činnost v době existence první republiky, její podíl na vládě. Množství písemností, vyhotovených pracovníky StB, monitoruje a vyhodnocuje situaci ve straně v letech 1945–48. Zachycují vývoj několika názorových proudů v SDS a vyhocení střetu pravého a levého křídla strany na sjezdu SDS v roce 1947 v Brně – oficiálně se formuje pravice a levice v SDS, nástup B. Laušmana do funkce předsedy SDS v roce 1947.

Materiály shromážděné v objektovém svazku obsahují také řadu informací o emigraci některých pravicově zaměřených sociálních demokratů v roce 1948, utvoření exilové strany – „Ústřední výbor nezávislé sociálně demokratické strany“ – se sídlem v Londýně. V tomto výboru působilo celkem 26 členů, mezi nimi mj. V. Majer, V. Holub, dr. V. Bernard, J. Horák, M. Kerner, dr. R. Luža, J. Macek, J. Mázek, F. Němec, M. Sedlák, dr. E. Táborský, M. Vaněk.

Dále obsahují informace o činnosti pravicových sociálních demokratů, kteří zůstali v pouňorovém Československu. Podle hodnoceného materiálu měli exiloví členové SDS poslat pokyny k vytvoření ilegální organizace této strany v ČSR. Ta měla „rozvracet“ budování komunistického režimu a připravovat v ČSR převrat za pomoci západních demokracií. Za hlavní organizátory této činnosti označili pracovníci StB osoby, mezi které patřili: Z. Peška, JUDr. J. Jeřábek, V. Dunder a V. Beneš. V materiálech je také popsána činnost ilegálního vedení SDS až do jeho odhalení v roce 1949 a následné „likvidace“ v letech 1949–50. V činnosti však měli dále pokračovat krajské ilegální výbory v Praze, Plzni, Karlových Varech, Ústí nad Labem, Liberci, Hradci Králové a v Ostravě. Ty měly být odhaleny v roce 1954. Problematika tzv. nepřátelských osob z řad bývalých pravicových sociálních demokratů byla předmětem zájmu StB i v dalších letech. Operativní správy StB monitorovali jednak činnost sociálnědemokratických politiků v exilu, jednak případné aktivity a pokusy o obnovu strany v Československu. Sociálnědemokratický exil byl předmětem zájmu po celé sledované období, tedy od roku 1948 až do 80. let 20. století.

Zvláštní pozornost byla pochopitelně věnována pokusům o obnovu sociální demokracie v Československu v letech 1966–68, značnému zájmu příslušníků StB se těšili představitelé přípravného výboru obnovené SDS v Československu (předseda Z. Bechyně, členové F. Čoupek, P. Janýr, P. Klášterský, J. Kohout, J. Munzar, J. Peřina, V. Schovánek, J. Šiška, J. Veverka).

V materiálech jsou kromě agenturních zpráv, souhrnných zpráv, plánů a vyhodnocení také nastíněny některé náměty na zlepšení agenturně-operativní práce příslušníků StB, zaměřené na pravicové sociální demokraty. To umožňuje z materiálu vysledovat postupy a organizaci vlastní činnosti operativních správ StB.

Kartony č. 9–11 obsahují materiály k problematice „nepřátelských osob z řad pravicové sociální demokracie“, které vznikly převážně z činnosti krajských správ StB. Dokládají nám, že tato akce měla celorepublikový charakter.

Členění materiálů obsažených v objektovém svazku r. č. 2231:

- Díl I. se skládá ze *tří částí*, rozdělených chronologicky. A sice díl I./část 1 je vymezena léty 1948–61, díl I./část 2 léty 1962–68, díl I./část 3 je ohraničena léty 1969–71. Materiál shromážděný v části 1 dílu I. obsahuje převážně souhrnné zprávy vzniklé z činnosti operativních správ StB vztahující se k pravicovým sociálním demokratům, dále agenturní zprávy a vyhodnocení jednotlivých akcí vedených proti pravicovým sociálním demokratům ze strany StB (např.: *Orientační zpráva o podvratné činnosti pravicových sociálních demokratů v ČSR a směr další práce*, *Podvratná činnost agentury nepřátelských rozvědek z řad bývalých pravicových sociálních demokratů*, *Činnost soc. dem. funkcionářů za okupace v odboji*, *Zpráva o podkopové činnosti pravicových sociálních demokratů v ČSR*, *Zpráva o průběhu rozpracování případu „Odborník“*, *Zpráva o činnosti špionážní skupiny pravicových sociálních demokratů*, *Vyhodnocení z akce „Centrum“*, *„Řípa“ a jednotlivých případů na některých krajích*, *O metodách a formách záškodnické činnosti bývalých pravicových sociálních demokratů*, *Zpráva o likvidaci protistátní skupiny sociálních demokratů v Hradci Králové z 2. 10. 1951*, *Zpráva o počtech zatčených pravicových sociálních demokratů v roce 1954 ze dne 20. 1. 1955* atd.). Materiál shromážděný v druhé části I. dílu obsahuje především zprávy, vyhodnocení a agenturní zprávy monitorující činnost tzv. bývalých pravicových sociálních demokratů v období let 1962–68. Zajímavé jsou zejména materiály a zprávy StB z let 1966–68, informující o pokusech, které měly směřovat k obnově sociálnědemokratické strany v Československu. Materiály dokumentují také činnost představitelů přípravného výboru SDS Z. Bechyně, P. Janýra, J. Munzara, V. Koubka, J. Kubíka, Z. Kárla, I. Svitáka, F. Čouпка atd. Jsou zde obsaženy také seznamy funkcionářů, kteří měli pracovat v jednotlivých komisích obnovené sociální demokracie, dále zprávy StB hodnotící činnost pravicových sociálních demokratů v tomto období (např. *Situace a současné tendence nepřátelských osob z řad bývalých pravicových sociálních demokratů*, *Vyhodnocení poznatků a návrh opatření k osobě W. Jaksche, poslance a funkcionáře SPD v NSR*, *Aktivizace čs. sociálních demokratů v exilu*, *Informace o situaci a tendenci nepřátelských osob z řad bývalých pravicových sociálních demokratů a jejich spojení na bývalé lidovce v Praze*, *Vyhodnocení problematiky nepřátelských osob z řad bývalých pravicových sociálních demokratů*, *Informace o činnosti bývalých pravicových sociálních demokratů směřující k založení sociálnědemokratické strany v ČSSR*). Materiály shromážděné ve třetí části I. dílu objektového svazku se vztahují rovněž k obnově sociální demokracie v Československu. Zajímavá je zpráva analytického odboru Hlavní správy StB z 25. 3. 1970 mapující obnovu SDS, nazvaná *K činnosti sociálnědemokratické strany*, nebo další materiály vyhotovené pracovníky StB (*Zpráva o činnosti pravicové sociální demokracie v ČSSR ve spojitosti do zahraničí*, *Nepřátelská činnost bývalých organizátorů obnovy sociální demokracie, zaměření činnosti, vztahy na sociálnědemokratickou emigraci*, *Financování nelegální SDS v roce*

1968, *Vztahy mezi nelegální SDS a pravicovými činiteli v KSČ, Úsilí o obnovu SDS – druhá garnitura SDS*). Materiál dále obsahuje výpisy z agenturních zpráv souvisejících s problematikou a také odkazy na akci Obnova. Vyhodnocení, souhrnné zprávy a další písemnosti obsažené ve 3 části I. dílu objektového svazku r. č. 2231 byly vyhotoveny pracovníky StB v letech 1969–71. Jedná se o materiály, které mohou přispět k novým náhledům na obnovu sociální demokracie v roce 1968.

- Díl I. objektového svazku r. č. 2231 má dále celkem tři tzv. podsvazky (díl I. svazku). Jedná ze zejména o a) tzv. finanční podsvazek, obsahující vyúčtování nákladů vynaložených na sledovací činnost, placení agentů atp., dále b) jde o rejstřík osob k objektovému svazku č. 2231, na které jsou vedeny podsvazky u objektového svazku, přehled o blokovaných osobách. Zajímavou součástí objektového svazku tvoří za c) tzv. *Přehled o organizaci a obsazení bývalé sociálnědemokratické strany*, vytvořený Studijním ústavem Ministerstva vnitra. Je zařazen jako podsvazek C/1, 2 – originál a podsvazek C/1, 2 – kopie. Tento materiál měl pracovníkům StB poskytnout základní údaje o organizační struktuře a osobním obsazení funkcí ve straně v období let 1945–47. Šlo tedy o jakousi orientační pomůcku. *Přehled...* byl rozdělen do dvou hlavních částí. První část obsahuje seznamy výkonných výborů strany na území ČSR, rekonstrukci celé organizace od Ústředního výkonného výboru přes krajské výbory až k okresním výborům strany, včetně jednotlivých pracovních komisí, sekcí, odborů a oddělení. Materiál obsahuje také personální obsazení funkcí od vedoucích funkcionářů strany, zaměstnanců ústředního sekretariátu SDS ke krajským a okresním výborům. Druhá část materiálu pak obsahuje abecední seznamy funkcionářů strany z let 1945–47 s krátkými biogramy těchto funkcionářů. Jedná se o celkem čtyři knihy formátu A 4.¹⁷
- Další dva podsvazky dílu I., označené D/1, 2 tvoří materiál vztahující se k německé sociální demokracii. Část 1 je nazvána *Říšskoněmecká emigrace sociálnědemokratické strany v bývalé ČSR*. Obsahuje především poznatky k emigraci říšskoněmecké sociální demokracie v ČSR po roce 1933, zprávu o ústřední kanceláři říšskoněmecké sociální demokracie v Praze včetně personálního obsazení, zprávu o zpravodajské činnosti této strany proti Hitlerovu Německu, záznamy o zřízení obranné služby proti pronikání říšskoněmecké zpravodajské služby do řad emigrace a zprávu o používání emigrantů čs. zpravodajskou službou. Větší část podsvazku D/1 pak tvoří podrobné jmenné seznamy německých emigrantů s jejich osobními údaji, krátkými zprávami o jejich činnosti s odkazem na další archivní materiály. Druhá část podsvazku – D/2, nazvaná *Zpráva o činnosti Deutsche socialdemokratische Arbeiterpartei in der Tschechoslovakischen Republik*, obsa-

¹⁷ Duplikáty těchto knih jsou uloženy rovněž v AMV Praha ve fondu Z (mapy zpráv Studijního ústavu), sign. Z-6-375/1, 2.

huje informace o struktuře strany od ústředí po krajské organizace. Zajímavý je seznam funkcionářů této strany, vedený abecedně a s odkazem na další archivní materiál, vztahující se k jednotlivým osobám. Závěr materiálu tvoří abecední seznam policejních úředníků, intervenujících na schůzích této strany, včetně odkazů na další archivní materiál, vztahující se k jednotlivým osobám.

- K dílu I./části 2 existuje také *podsvazek* nazvaný *Částečná dokumentace roku 1968 – obnovy SDS*, dokládající částečně pokusy o obnovu sociální demokracie v Československu v roce 1968. Obsahuje mj. prohlášení přípravného ústředního výboru Čs. sociální demokracie ze dne 27. 6. 1968 (předseda Z. Bechyně, členové F. Čoupek, P. Janýr, P. Klášterský, J. Kohout, J. Munzar, J. Peřina, V. Schovánek, J. Šiška, J. Veverka); fotokopie části korespondence členů přípravného výboru, fotokopie novinových článků, opisy a fotokopie letáků vydaných přípravným výborem SDS, atp. Jde o materiál z let 1968–70, shromážděný pracovníky StB.
- *Díl II.* objektového svazku č. 2231 je složen ze *dvou částí* a obsahuje převážně záznamy ze schůzí Ústředního výkonného výboru SDS z let 1947–48, dále záznamy z předsjezdové porady, usnesení Ústředního výkonného výboru, návrhy na jednání předsednictva SDS, zprávu z mimořádného sjezdu sociálních demokratů Pražského kraje atd. Zajímavé jsou záznamy a zprávy ze zasedání Ústředního výkonného výboru SDS z období září 1947 – duben 1948, dále tzv. denní zprávy a svodky o dění ve straně v období podzim 1947 – jaro 1948 nebo opis dopisu ÚVV SDS ze dne 23. 2. 1948 adresovaný E. Benešovi, ve kterém vyjádřilo vedení strany svůj postoj k vládní krizi, či opis dopisu ministra výživy V. Majera prezidentu E. Benešovi ze dne 25. 2. 1948, kterým podal demisi, atp.
- *Díl III.* objektového svazku č. 2231 se skládá z celkem *tří částí*. Jsou v nich obsaženy především záznamy a materiály vztahující se k XXI. sjezdu čs. sociální demokracie, uskutečněném ve dnech 14.–16. 11. 1947 v Brně. V materiálech jsou obsaženy mj. následující informace: agenturní zprávy z jednotlivých krajů a okresů o průběhu příprav na sjezd SDS, jmenný seznam delegátů sjezdu s krátkými charakteristikami osob, zahajovací projev předsedy sjezdu B. Laušmana, dále pak projevy a referáty vedoucích funkcionářů strany: Z. Fierlingera, V. Majera, B. Vilíma, V. Bernarda, F. Tymeše. Dále např. agenturní zpráva o tajném jednání předsednictva SDS v Jevanech, kde se projednávala volba nového předsedy SDS, nebo zpráva o průběhu brněnského sjezdu a zprávy z volební komise.
- *Díl IV.* objektového svazku č. 2231 se skládá ze *dvou částí*. První část materiálu obsahuje především seznamy členů Ústředního výkonného výboru (ÚVV) SDS, seznamy členů bezpečnostní sekce při branné komisi čs. sociální demokracie, seznamy zaměstnanců ústředního sekretariátu, seznam sociálnědemokratických poslanců, seznamy vedoucích funkcionářů strany, seznamy složení jednotlivých komisí ÚVV SDS, seznamy župních sekretariátů SDS, seznamy funkcionářů

v okresech a krajích, sociálnědemokratická mládež, složení ÚVV SDS v exilu (Londýn), seznam sociálních demokratů pracujících v Radě svobodného Československa v exilu, atd.; materiály jsou z let 1945–48. Druhá část pak obsahuje převážně obsáhlé záznamy z výsledků zatčených sociálních demokratů z roku 1950 (V. Erban, J. Kubát, L. Tůma).

- *Díl V.* objektového svazku č. 2231 je rozčleněn do celkem *pěti částí*. Obsahují především zápisy z výpovědí bývalých funkcionářů a členů čs. sociální demokracie a agenturní zprávy o těchto funkcionářích (jde např. o tyto osoby: V. Erban, L. Tůma, J. Kubát). Na základě jejich výpovědí a na základě agenturních zpráv byla sestavena tzv. zpravodajská síť Ústředního výboru SDS, která měla působit protistátně. Materiál dále obsahuje charakteristiky tzv. nepřátelské činnosti jednotlivých bývalých ústředních funkcionářů a představitelů čs. sociální demokracie pravicového zaměření.
- *Díl VI.* objektového svazku č. 2231 je rozdělen do *čtyř částí*. Materiály ve svazku č. 1 a 2 obsahují především informace k čs. sociální demokracii v exilu.¹⁸ Jde zejména o různé agenturní zprávy a svodky informující o činnosti představitelů exilové SDS a o jejich stycích a kontaktech (zejména V. Majer, B. Vilím, B. Laušman, V. Beneš, R. Luža, E. Táborský, V. Holub, V. Bernard). Řada materiálů o politicích bývalé SDS působících v exilu, obsažených zejména v části 2 dílu VI., vznikla z činnosti čs. rozvědky (tzv. I. správy MV). Další materiál, označený jako díl VI./část 4, se týká Socialistické internacionály a její činnosti v 70. letech 20. století. Obsahuje informace z let 1976–81, týkající se činnosti Socialistické internacionály (dále SI) a styků členů exilové SDS s představiteli SI. Poslední část dílu VI./část 5 shromažďuje materiály vztahující se k ustavení exilové čs. sociální demokracie po roce 1973. Z velké části se jedná o kopie materiálů, vzniklých činností představitelů exilové SDS. Materiály dokládají činnost vedoucích funkcionářů exilové strany – zejména V. Bernarda, J. Jíši, R. Luži, K. Hrubého, J. Mrázka. Materiál obsahuje mj. také organizační řád Čs. sociální demokracie v exilu a seznamy vedoucích představitelů Ústředního výkonného výboru SDS a jednotlivých komisí. Informace obsažené v materiálech VI. dílu objektového svazku r. č. 2231 shromáždili pracovníci I. správy Ministerstva vnitra (československé rozvědky).
- *Díl VII.* objektového svazku č. 2231 je rozdělen do *dvou částí*. První část obsahuje informace o sociálnědemokratické mládeži. Jsou zde jednak záznamy a dokumenty ke sjezdu sociálnědemokratické mládeže v Brně v roce 1947, jednak seznamy funkcionářů ústřední komise mládeže při ÚVV SDS. Dále korespondence komise mládeže, seznamy komisí mládeže dle okresů, seznamy

18 O exilové československé sociální demokracii vyšly po roce 1989 dvě zásadní práce. Jedná se o tyto studie: Karel HRUBÝ (ed.), *Léta mimo domov. K historii Československé sociální demokracie v exilu*. Praha b. m. Dále viz Radomír LUŽA, *Československá sociální demokracie. Kapitoly z let exilu 1948 – 1989*. Praha – Brno 2001.

delegátů na sjezd mládeže, směrnice, rezoluce. Materiál obsahuje také informace o vedení ústřední komise mládeže, např. o R. Lužovi, J. Hájkovi, J. Havelkovi, J. Polívkovi, M. Adámkové. Zajímavé jsou také zprávy vyhotovené pracovníky StB, jako např. materiály: *Teroristická skupina mladého Luži, pozůstávající většinou z členů protinacistického odbojového hnutí gen. Luži z druhé světové války (R-3, ZB)* nebo *Mládež soc. dem. na území ČSR*, část 1 dílu VII obsahuje také agenturní zprávy o činnosti mladých sociálních demokratů a vyhodnocení těchto zpráv. Část 2 dílu VII. objektového svazku obsahuje různé agenturní zprávy, informace, fotokopie materiálů, vztahujících se k činnosti pravicových sociálních demokratů.

- Součástí objektového svazku č. 2231 jsou také *podsvazky* č. 284 a 285. Materiál č. 284 obsahuje informace týkající se V. Majera, bývalého ministra výživy ve vládě ČSR, poslance a člena ÚVV SDS, pravicového sociálního demokrata. Materiál č. 285 obsahuje informace týkající se B. Vilíma, bývalého generálního tajemníka ÚVV SDS, pravicového sociálního demokrata. Materiály obsahují mj. zprávy o obou významných představitelích SDS, část zabavené korespondence, fotografie, fotokopie materiálů, atd.
- Další *podsvazky* (části) objektového svazku č. 2231 tvoří materiály vztahující se k pravicovým sociálním demokratům, vzniklé v jednotlivých krajích. Jedná se o informace a materiály, které shromáždily Krajské správy StB Praha, České Budějovice, Ústí nad Labem, Hradec Králové, Plzeň, Pardubice, Karlovy Vary, Brno, Ostrava, Bratislava, Bánská Bystrica a Košice. Tyto materiály dokládají rozpracovanost problematiky tzv. „bývalých pravicových sociálních demokratů“ na úroveň krajských správ StB. Z materiálů vyplývá, že monitorování činnosti bývalých členů sociální demokracie, včetně pokusu o obnovu této strany v 60. letech 20. století, bylo celorepublikovou akcí, na které se podílely krajské správy StB společně s operativními správami Ministerstva vnitra.
- K objektovému svazku r. č. 2231 patří dále seznam členů Jack London Clubu z let 1969–70; dva svazky nazvané *London Club*, které obsahují materiály vztahující se k této dobrovolné organizaci – jednak fotokopie materiálů vydávaných touto organizací, jednak zprávy StB o činnosti „J.L.C.“ a o činnosti členů exilové sociální demokracie v této organizaci. Dalším materiálem je svazek nazvaný *Akce Obnova*, který obsahuje materiály z let 1967–69, vztahující se k pokusům o obnovu sociálnědemokratické strany v Československu.¹⁹ Mj. dokládají kontakty občanů ČSR se členy exilové SDS.
- Součástí objektového svazku r. č. 2231 je rovněž rozsáhlá kartotéka. Obsahuje jednak jména členů čs. sociální demokracie, jednak jména všech osob zmíně-

¹⁹ O obnově sociální demokracie v Československu psal Přemysl JANÝR, *Neznámá kapitola roku 1968. Zápas o obnovu Československé sociální demokracie*. ÚSD, Praha 1998.

ných v materiálech, které tvoří objektový svazek. Na většině karet je uveden odkaz na materiály uložené v objektovém svazku r. č. 2231. Ovšem vždy se uvádí krycí název (většinou je to kombinace písmen a čísel, např. A/12) příslušného materiálu a stránka, na které se jméno osoby v materiálu nachází. Kartotéka je vedena abecedně a obsahuje celkem 5 175 ks karet uložených ve čtyřech kartonech. Karton č. 1 (písmena A–H) obsahuje celkem 1 502 ks karet, karton č. 2 (písmena CH–M) 1 406 ks karet, karton č. 3 (písmena N–R) 782 ks karet a karton č. 4 (písmena S – Ž) 1 485 ks karet. Sporadicky se v ní objevují stručné poznámky o jednotlivých osobách, případně vyhodnocení shromážděného materiálu, zejména však odkazy na dokumenty soustředěné ve svazku či na jiné archiválie, zejména na svazkovou agendu.²⁰

- Další částí objektového svazku r. č. 2231 je poměrně zajímavá fotodokumentace. Jedná ze zejména o fotografie členů sociální demokracie a o fotografie z akcí pořádaných SDS. Fotografie jsou uloženy ve dvou obálkách. Obálka označená č. 1 obsahuje 30 ks fotografií, jedná se o fotografie z brněnského sjezdu SDS v roce 1947, návštěvu L. Jankovcové v blíže neurčeném podniku a o fotografie ze společenské akce SDS. Obálka označená č. 2 obsahuje 227 ks fotografií, na kterých jsou jednotliví členové SDS. Celkem se tedy jedná o 257 ks fotografií. Větší část fotografií je popsána a osoby na nich určeny. Jedná se o velmi cenný dokumentační materiál.
- K objektovému svazku r. č. 2231 patří také kartotéka členů sociální demokracie v exilu, tzv. „londýnská“, obsahující 106 členských karet, které zachycují údaje o celkem 103 osobách (viz příloha č. 1). Tato kartotéka byla evidentně založena na základě svazku fotokopií tzv. „Kartotéky členů čs. sociální demokracie v exilu“, přesněji řečeno kartotéky členských přihlášek do čs. sociální demokracie v exilu. Fotokopie těchto členských přihlášek byly získány československou rozvědkou, I. správou SNB. Jedná se o celkem 114 ks fotokopií členských přihlášek do exilové čs. sociální demokracie, založené po únorovém převratu v roce 1948. Členské přihlášky obsažené ve zmíněném svazku byly podávány v letech 1948–54, a to většinou v Londýně nebo na území Velké Británie. Několik přihlášek bylo podáno ve Francii (Paříž), Belgii (Brusel), Rakousku (Innsbruck), Švýcarsku (Wolfgang), Německu (Kolín nad Rýnem). Část přihlášek byla předána po přestěhování osob organizacím exilové SDS v USA, Kanadě a v Austrálii.

Jak je patrné z i tohoto stručného přehledu, nabízí objektový svazek registrační číslo 2231, založený pracovníky Státní bezpečnosti k problematice „nepřátelských osob z řad pravicových sociálních demokratů“, velké pole badatelských možností. Je v něm soustředěn velmi pestrý a cenný materiál, obsahující celou řadu zajímavých

²⁰ Kromě vyšetřovacích spisů je odkazováno zejména na svazky agenturního typu nebo kontrarozvědného rozpracování jednotlivých osob.

informací. Jistě by si zasloužil pozornost historiků a podrobnější zpracování např. v historické studii.

Příloha č. 1 (zpracoval Miroslav Urbánek)

Členové československé sociální demokracie v exilu (Londýn)			
Příjmení a jméno	Emigrace z ČSR	Datum podání přihlášky do strany	Místo
Antonyová Alžběta, 27. 12. 1928 Gelnica	4. 4. 1948	15. 9. 1948	St. Sves (V. Británie)
Bártek František, 31. 1. 1906 Ostrava - Hrabůvka	14. 3. 1948	1. 9. 1948	Sheffield (V. Británie)
Bartoň Edvard, 5. 6. 1915 Praha	16. 3. 1948	6. 10. 1948	Londýn
Bečko Vladimír, 20. 5. 1920 Podbrezová, okr. Brezno n. H.	20. 5. 1948	28. 7. 1948	Kensington (V. Británie)
Bělinová Charlotte, 20. 2. 1898 Trucovany, okr. Teplice	neuveďeno	15. 3. 1954	Londýn
Beneš Jiří, dr., 8. 4. 1914 Praha	neuveďeno	26. 8. 1948	Kanada (předáno)
Bernard Vilém, dr., 5. 5. 1912 Náchod	29. 3. 1948	7. 8. 1948	Londýn
Braun Lev, dr., 23. 11. 1913 Nový Bydžov	neuveďeno	10. 8. 1948	Londýn
Brügl Jan Volfgang, dr., 3. 7. 1905 Hustopeče	listopad 1946	8. 8. 1948	Londýn
Budín Josef, 13. 3. 1911 Volduehy, okr. Rokycany	27. 2. 1948	30. 9. 1951	Londýn
Buneš Jan, 8. 9. 1928 Pečky	20. 8. 1948	25. 3. 1949	Londýn
Buršík Josef, 11. 9. 1911 St. Postřekov, okr. Domažlice	28. 8. 1950	1. 8. ?	Londýn
Bvalduz-Nejer Jan, 16. 1. 1930 Brno	9. 2. 1949	18. 4. 1951	Londýn
Byčec Tomáš, 10. 5. 1910 Hockovice	29. 3. 1948	30. 1. 1949	Londýn
Ditě Rudolf, 7. 6. 1915 Náchod	9. 4. 1949	5. 6. 1950	Londýn
Douda Miroslav	od r. 1946	neuveďeno	N. Zéland (předáno)
Epstein Kurt Vladislav, 20. 8. 1920 Karlovy Vary	květen 1946	20. 9. 1948	Londýn
First Ota, dr., 27. 1. 1910 České Budějovice	17. 7. 1948	20. 8. 1948	Londýn
Forst Vlastimil, 12. 6. 1911 Hrob, okr. Duchcov	11. 3. 1948	1. 11. 1948	Bunbury (V. Británie)
Hais Arno, 30. 11. 1893 Rotte Stein (Dolní Rakousy)	11. 3. 1948	1. 7. 1948	Paříž (Francie)
Haisová Bohumila, 6. 11. 1900 Třebíč	11. 3. 1948	1. 7. 1948	Paříž (Francie)
Hamza Miloš, 2. 5. 1922 Slaný	16. 3. 1946	20. 2. 1950	Bombaj (později žil v Austrálii)
Haselman Oldřich, 8. 8. 1925 Brno	27. 3. 1948	neuveďeno	26. 8. 1949 předáno do Francie
Heřter Ota, 5. 2. 1911 Praha	12. 4. 1948	7. 9. 1948	Londýn

Členové československé sociální demokracie v exilu (Londýn)			
Hlavaty Marian, 10. 3. 1923 Rajhrberg (Jugoslávie)	10. 11. 1949	10. 4. 1952	Londýn
Holub Josef, 25. 4. 1917 Obora, okr. Kralovice	10. 8. 1948	5. 2. 1954	Londýn
Holub Václav, 8. 7. 1909 Zdikovec, okr. Prachatice	4. 4. 1948	19. 7. 1948	Londýn
Holubová Anna, 30. 4. 1915 Čadca	3. 4. 1948	28. 7. 1948	Londýn
Horák Josef, 10. 11. 1900 Plačice, okr. Hr. Králové	21. 4. 1948	1. 1. 1952	Londýn
Horák Josef, 19. 3. 1922 Frydek	18. 7. 1949	8. 2. 1952	Lincoln
Horáková Amálie, 27. 3. 1904 Kuhlény, okr. Hr. Králové	22. 10. 1948	1. 4. 1952	Londýn
Hronek-Honenberg Karel, 24. 10. 1907 Brno	21. 3. 1948	29. 8. 1948	Londýn
Chlupa Přemysl, 3. 11. 1918 Hradec Králové	20. 4. 1948	9. 3. 1949	St. Ellingham (předáno – Kanada)
Ješina Čestmír, 17. 6. 1924 Rapotice, okr. Třebíč	2. 12. 1948	27. 8. 1949	Londýn
Kašpárek Bořivoj, 19. 10. 1915 Brno	21. 3. 1948	17. 12. 1950	Peterborough
Kašriel Aladar, 30. 8. 1906 Kremnica	23. 9. 1948	21. 11. 1948	Londýn
Kerner Miroslav, dr., 8. 4. 1909 Žeravice, okr. Kyjov	24. 3. 1948	neuveдено	26. 8. 1949 předáno do USA
Knebert Jindřich, 29. 11. 1895 Praha	1. 12. 1948	rok 1950	Londýn
Knebertová Ludmila, 2. 5. 1920 Praha	únor 1949	neuveдено	Londýn
Kočí Ferdinand, 17. 1. 1896 České Budějovice	29. 3. 1950	26. 1. 1952	Londýn
Kočová Herma, 15. 2. 1896 České Budějovice	neuveдено	10. 3. 1954	Londýn
Köhler-Rausch Karel, 27. 8. 1907 Praha	12. 4. 1948	20. 8. 1948	Londýn
Köhlerová-Rauschová Silva Zora, roz. Hostinská, 25. 3. 1925 Praha	12. 4. 1948	20. 8. 1948	Londýn
Konečný Jaroslav, 1. 4. 1926 Napajedla, okr. Uher. Hradiště	5. 8. 1948	11. 11. 1948	Londýn
Kosina Josef, 28. 4. 1905 Opočno, okr. Dobruška	10. 8. 1939	10. 11. 1948	Londýn
Kostka Jaroslav, 26. 6. 1922 Střeziměř, okr. Sedlčany	13. 3. 1948	3. 1. 1951	Sibson (později žil v USA)
Kraus Jaroslav, 11. 4. 1916 Nýřany, okr. Stříbro	10. 6. 1948	29. 8. 1949	Londýn
Kress František, 23. 5. 1901 Praha	27. 5. 1948	4. 8. 1948	Londýn
Křivá Eva, 18. 12. 1929 Bratislava	22. 4. 1949	9. 11. 1949	Londýn
Leiss Evžen, 13. 5. 1915 Louny	neuveдено	22. 7. 1948	Londýn
Linhartová (Majerová) Irma, 22. 8. 1918 Vídeň	září 1948	1. 12. 1948	Londýn (později žila v USA)
Lněnička Antonín, 6. 5. 1921 Praha	15. 5. 1948	30. 8. 1948	Paříž (Francie)
Lněničková (Hübnerová) Marie, 1. 1. 1922 Písek	15. 5. 1948	30. 8. 1948	Paříž (Francie)
Madar Josef, dr., 23. 9. 1895 Praha	7. 11. 1948	13. 6. 1949	Londýn (zemřel dne 25. 8. 1949)
Maiwald Karel, JUDr., 3. 10. 1902 Oslavany, okr. Brno	19. 10. 1949	17. 7. 1950	Manchester
Maiwaldová Jaroslava, 3. 2. 1904 Praha	19. 10. 1949	17. 3. 1953	Cambridge
Majer Václav, 22. 5. 1904 Pochvalov, okr. Louny	7. 7. 1948	1. 8. 1948	Londýn (později žil v USA)
Manych Václav?, 20. 2. 1904	neuveдено	neuveдено	Austrálie (evidence „U“)
Manychová Jana? Josefa?	neuveдено	neuveдено	Austrálie

Členové československé sociální demokracie v exilu (Londýn)			
Mastník Zdeněk, 5. 7. 1920 Milotice, okr. Kyjov	prosinec 1947	12. 11. 1948	Londýn (vystoupil 6. 1. 1951)
Mercel Emanuel, 18. 12. 1905 Kutná Hora	18. 2. 1948	20. 9. 1948	Brusel (Belgie)
Mokrý Adolf, 8. 6. 1900 Žďár na Moravě	18. 6. 1948	1. 9. 1948	St. Johann i. P.
Nečas Josef, 17. 9. 1905	neuveďeno	neuveďeno	USA
Nečasová Anna	neuveďeno	neuveďeno	USA
Nečasová Eliška, 1. 10. 1922 Rakvice, okr. Hustopeče	20. 5. 1948	30. 10. 1948	Stanningley (V. Británie)
Neumannová Irena, 22. 8. 1925 Praha	rok 1949	29. 1. 1953	Londýn
Novák Zdeněk, 24. 5. 1926 Čáslav	neuveďeno	5. 7. 1949	Londýn
Novotný Jan, 25. 1. 1912 Jaroměř	10. 2. 1948	neuveďeno	Kanada, předáno 26. 8. 1949
Papežik Vladimír, 5. 2. 1927 Brno	2. 11. 1948	30. 8. 1949	Salford
Patočková Helena, 17. 5. 1915 Lausanne (Švýcarsko)	30. 7. 1947	21. 7. 1948	Londýn
Pavlík Vladimír, 1. 8. 1948 Křhová, okr. Val. Mezifití	23. 7. 1948	27. 3. 1950	Thurlow Park (později USA)
Pavlíková Lidmila	neuveďeno	neuveďeno	USA
Pokorná Zdeňka, 6. 4. 1905 Brno	18. 6. 1948	7. 11. 1948	Brockhall
Poláček Herbert, dr., 28. 3. 1906 Plzeň	7. 2. 1949	4. 8. 1949	Londýn
Pollak Richard, 7. 4. 1898 Nový Knín, okr. Příbram	16. 4. 1948	12. 8. 1948	Londýn
Predný Jozef, 10. 3. 1921 Hrachoviště, okr. Myjava	19. 3. 1948	10. 7. 1951	Londýn (později Austrálie)
Prosser Jaroslav, 23. 2. 1911 Curych (Švýcarsko)	6. 4. 1948	19. 7. 1948	Londýn (později Švédsko)
Radnizrová Zdena, 9. 3. 1918 Praha	září 1948	7. 2. 1951	Londýn
Rejchrt Karel, 18. 6. 1916 Huběšy, okr. Hr. Králové	7. 3. 1948	19. 8. 1948	Rugby
Rosík Josef Vítězslav, 23. 12. 1895 Bzová, okr. Uherský Brod	12. 10. 1948	21. 3. 1950	Londýn (později Německo)
Rudolfer František, Ing., 17. 7. 1906 Hlohovec, okr. Hlohovec	5. 4. 1950	15. 6. 1951	Londýn
Růžicka Jindřich, 23. 5. 1895 Hlavenec, okr. Brandýs n. L.	neuveďeno	28. 8. 1954	Londýn
Růžicka Ondřej, 26. 3. 1908 Prostějov	12. 8. 1948	26. 8. 1949	Horam (V. Británie)
Rys Vladimír, 30. 9. 1928 Zduchovice, okr. Příbram	10. 9. 1948	11. 11. 1948	Londýn
Sedlák Mirko, 15. 4. 1913 Český Krumlov	6. 3. 1948	neuveďeno	USA – předáno dne 26. 8. 1949
Sirotek Bohumír, 21. 5. 1901 Kladno	21. 5. 1948	5. 5. 1949	Londýn
Sirotková Antonie, 7. 3. 1904 Praha	20. 10. 1948	5. 5. 1949	Londýn
Sirotková Hana, 29. 4. 1932 Praha	8. 11. 1948	21. 9. 1949	Londýn
Sláma Evžen, 4. 10. 1910 Hranice na Moravě	2. 3. 1949	28. 11. 1949	Londýn
Slezák Zdeněk, 19. 5. 1927 Rohatec, okr. Hodonín	10. 4. 1949	3. 11. 1951	Londýn
Stipka Hugo J., 1. 5. 1905 Rakovník	25. 10. 1948	27. 3. 1949	Londýn
Slovák Andrej, dr., 27. 5. 1909 Esztergom	29. 7. 1948	4. 9. 1948	Insbruck (vystoupil 19. 10. 1951)
Slováková Anna, 10. 3. 1910 Komárno	29. 7. 1948	4. 9. 1948	Insbruck (vyškrtnuta 2. 4. 1952)
Spitzerová Eva, 18. 3. 1920 Kolín	21. 3. 1948	28. 8. 1948	Wolfgang (Švýcarsko)

Členové československé sociální demokracie v exilu (Londýn)			
Strouhal Eduard, 22. 11. 1928 Praha	10. 9. 1948	11. 11. 1948	Londýn
Svoboda Jan	neuveďeno	neuveďeno	neuveďeno
Svoboda Jaroslav, 18. 12. 1904 okr. Ústí n. L.	8. 10. 1949	29. 1. 1953	neuveďeno
Šebek Karel, 25. 11. 1912 Malšovice, okr. Hr. Králové	1. 3. 1949	21. 11. 1949	Londýn
Tichý Bohdan, 16. 4. 1921 Bilina	3. 1. 1949	15. 10. 1951	Londýn
Váchal Václav, 7. 4. 1922 Lštěň, okr. Domažlice	neuveďeno	11. 4. 1955	Londýn
Vaněk Miloš Jan, 15. 5. 1897 Mladá Boleslav	27. 4. 1948	18. 1. 1951	Kolin n. Rýnem (Německo)
Vilím Blažej, 3. 2. 1909 Praha	6. 3. 1948	19. 7. 1948	Londýn
Vilimová Miroslava, 11. 9. 1914 Kolin	6. 3. 1948	19. 7. 1948	Londýn
Vlková Františka, roz. Kučerová, 24. 12. 1917 Praha	13. 3. 1948	neuveďeno	Papworth (V. Británie)
Wohrizek František, 14. 8. 1900 Kutná Hora	26. 7. 1949	17. 12. 1950	Ashurst Wood (V. Británie)
Wohrzková Alena, 23. 8. 1918 Srbsice, okr. Teplice - Šanov	26. 7. 1949	17. 12. 1950	Ahurst Wood (V. Británie)
Zázvorka Břetislav, 11. 2. 1910 Vrbno n. Lesy, okr. Louny	26. 3. 1948	20. 7. 1948	Londýn
Zázvorková Karla, 27. 12. 1907 Ostrava	26. 3. 1948	20. 7. 1948	Londýn
Zidek Lev, 3. 1. 1902 Frydlant n. Ostravici, okr. Místek	15. 7. 1951	23. 6. 1952	Twickenham
Sestaveno na základě fotokopii členských přihlášek exilové SDS v Londýně a na základě tzv. londýnské kartotéky k objektovému svazku r. č. 2231.			